

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 4ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:**

**«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος

Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ

Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων

**βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού
εκπαιδευτικού υλικού με βάση το**

ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου

Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου

Γεώργιος Κ. Παληός

Σύμβουλος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και**

25% από εθνικούς πόρους.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Κωνσταντίνος Αγγελάκος,
Λέκτορας του Ιονίου Πανεπιστημίου
Ελένη Κατσαρού, Φιλολόγος,
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης
Αναστασία Μαγγανά, Γλωσσολόγος

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Σταύρος Καμαρούδης,
Επικ. Καθηγητής του Παν/μίου
Δ. Μακεδονίας
Χρυσούλα Παπαγεωργοπούλου
Σχολικός Σύμβουλος
Ιωάννης Μπασλής, Φιλολόγος,
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αικατερίνη Βερούτσου,
Εικονογράφος-Σκισσογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Δήμητρα Αλατζατζή, Φιλολόγος
Εκπ/κός Β/θμιας Εκπαίδευσης

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Χριστίνα Αργυροπούλου

Σύμβουλος Π.Ι.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ

Φώτιος Καβουκόπουλος,
Φιλολόγος Εκπαιδευτικός Β/θμιας
Εκπαίδευσης

ΕΞΩΦΥΛΛΟ

Σύνθεση από την εικονογράφηση

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

Ομάδα Εργασίας

Αποφ. 16158/6-11-06 και

75142/Γ6/11-7-07 ΥΠΕΠΘ

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Κωνσταντίνος Αγγελάκος
Ελένη Κατσαρού
Αναστασία Μαγγανά**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ
ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ**

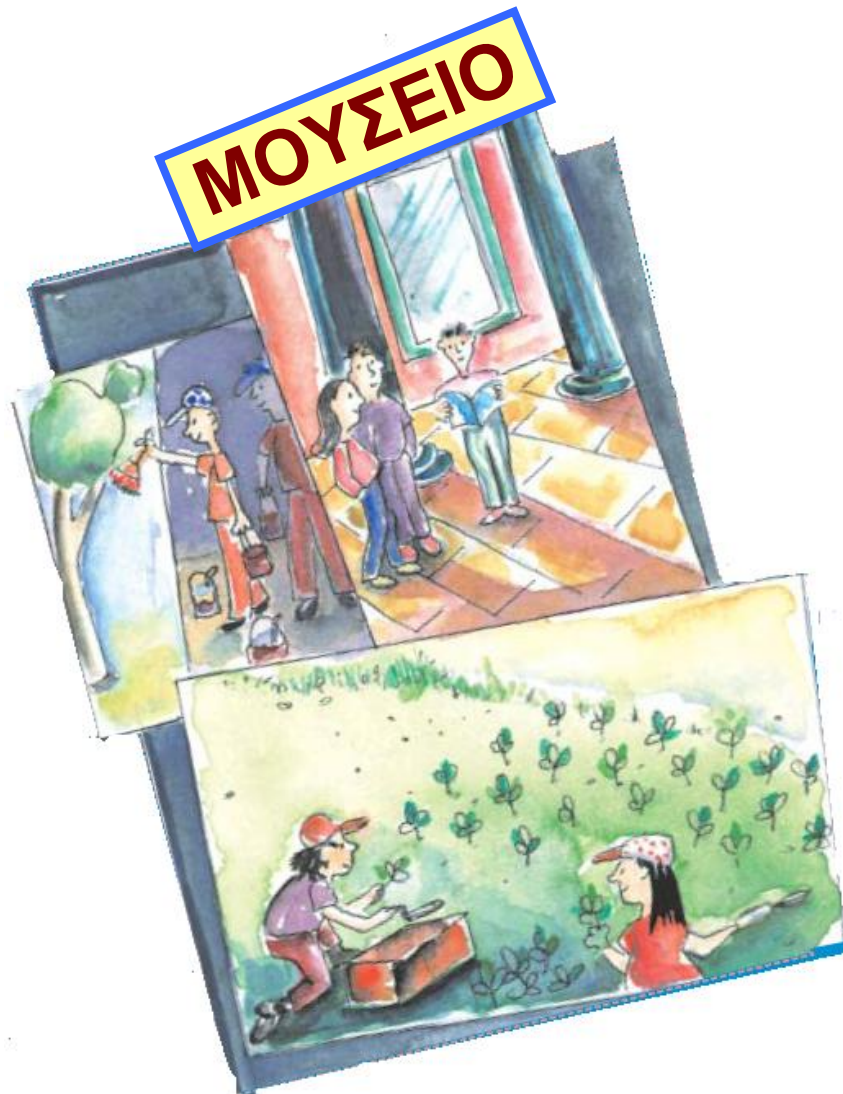
Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τόμος 4ος

6η ενότητα

ΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ

Σ' αυτή την ενότητα:

- Θα καταλάβουμε ότι κάθε πτώση του ουσιαστικού έχει συγκεκριμένες λειτουργίες μέσα στην πρόταση.
- Θα συνειδητοποιήσουμε το ρόλο του ουσιαστικού, όταν προσδιορίζει άλλο ουσιαστικό.
- Θα μάθουμε πώς σχηματίζουμε παράγωγα ουσιαστικά από άλλα ουσιαστικά, ρήματα και επίθετα.
- Θα διακρίνουμε τα κύρια σημεία σε μια παράγραφο και θα μάθουμε να χρησιμοποιούμε πλαγιότιτλους.
- Θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για δραστηριότητες που μας ψυχαγωγούν και μας κάνουν να νιώθουμε δημιουργικοί.

A

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1 [Μουσεία του κόσμου]

Όσο πολύπλευρη είναι η ζωή του ανθρώπου, τόσο πολυάριθμα είναι και τα είδη των μουσείων: μουσεία τέχνης, επιστημών, φυσικής ιστορίας, αρχαιολογικά, ιστορικά, εθνολογικά, λαογραφικά, νομισματικά, πολεμικά, ναυτικά... Ο κατάλογος είναι ατελείωτος! Τα μουσεία δε στεγάζονται μόνο σε κτίρια που χτίστηκαν ειδικά γι' αυτό το σκοπό. Πολλά μουσεία αρχικά ήταν σπίτια (όπως το Μουσείο Μπενάκη) ή παλάτια (όπως το Ερμιτάζ, το παλάτι του

Τσάρου στην Πετρούπολη) ή ακόμα και παλιά εργοστάσια! Αλλά κι ένας υπαίθριος χώρος, ένα ενυδρείο, ένας βοτανικός ή ζωολογικός κήπος μπορούν να είναι μουσεία.

- Το μεγαλύτερο μουσείο του κόσμου είναι το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας της Νέας Υόρκης, στις ΗΠΑ. Αποτελείται από 19 διαφορετικά κτίρια, που επικοινωνούν μεταξύ τους εσωτερικά, συνολικής έκτασης 9 στρεμμάτων (9.000 τ.μ.)!
- Το μεγαλύτερο μουσείο της Ευρώπης είναι το Βρετανικό Μουσείο στο Λονδίνο, με συνολική έκταση 7 στρεμμάτων. Το μεγαλύτερο μέρος του μουσείου αυτού είναι αφιερωμένο σε ευρήματα από την αρχαία Αίγυπτο, την Ελλάδα και τη Ρώμη. Εκεί βρίσκονται και τα περίφημα ελγίνεια μάρμαρα που έχουν

αποσπαστεί από τον Παρθενώνα της Ακρόπολης της Αθήνας.

- Στην Ευρώπη βρίσκονται μερικά από τα σπουδαιότερα μουσεία τέχνης σε ολόκληρο τον κόσμο, που προσελκύουν εκατομμύρια επισκέπτες κάθε χρόνο. Τα Μουσεία του Βατικανού στη Ρώμη, η Πινακοθήκη Ουφίτσι στη Φλωρεντία, το Λούβρο στο Παρίσι και το Μουσείο Πράντο στη Μαδρίτη είναι μερικά από αυτά.

περ. «Ερευνητές»,
εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 1999

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια είδη μουσείων μπορείτε να αναφέρετε από τον «ατελείωτο κατάλογο» που υπάρχει; • Ποιοι χώροι χρησιμοποιούνται ή μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία ενός μουσείου;

- 2** Αναφέρετε μερικά από τα σημαντικότερα μουσεία του κόσμου τα οποία παρουσιάζονται στο κείμενο.
- Ποιο από τα μουσεία αυτά έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μας τους Έλληνες;

Κείμενο 2 [Παρατηρώντας και ζωγραφίζοντας ωραίους πίνακες]

Κάθε είδους άλογα

Εδώ υπάρχει δράση!

Κοίταξε πώς γλιστράνε οι οπλές, καθώς το άλογο

καλπάζει στην άδεντρη σκονισμένη πλαγιά του λόφου. Αυτό το μυώδες ζώο και ο τραχύς καβαλάρης αγωνίζονται μαζί να κρατήσουν την ισοροπία τους γέρνοντας προς την πλαγιά. Βλέπεις πώς ο Φρέντερικ Ρέμινγκτον ζωγράφισε τη χαίτη και

την ουρά με αδρές πινελιές; Αυτό δίνει την εντύπωση ότι το άλογο πράγματι κινείται. Ο καβαλάρης φαίνεται επιβλητικός πάνω στο άλογο και συγχρόνως μοναχικός, γιατί το φόντο του πίνακα έχει ελάχιστες λεπτομέρειες. Σήμερα οι καουμπόηδες οδηγούν τα κοπάδια σε πολιτισμένες περιοχές. Αλλά όταν ο Ρέμινγκτον ζωγράφισε αυτή την εικόνα, υπήρχε ακόμα η Άγρια Δύση της Αμερικής.

Το περσικό άλογο και ο καβαλάρης του φαίνονται πραγματικά πολύ κομψοί. Υπάρχει κάτι στην καμπύλη του λαιμού του αλόγου που υποδηλώνει ότι το ζώο είναι από ράτσα. Αυτό το άλογο ανήκει στην εικονογράφηση του βιβλίου: *Η Μονομαχία των Γιατρών*. Αλλά δε σου δίνει την εντύπωση πως είναι ζωντανό. Ο καλλιτέχνης

ενδιαφέρεται περισσότερο για τη διακοσμητική αξία και το σχήμα του αλόγου, παρά να σε κάνει να αισθανθείς ότι είναι αληθινό.

Κοίταξε το περήφανο άλογο ιπποδρομίας στον πίνακα του Ζερικό. Πόσο όμορφο είναι! Μοιάζει να είναι σε φόρμα, γεμάτο έξαψη. Το τρίχωμα του γυαλίζει κι όλα τα νεύρα του είναι τεντωμένα, λες κι οσμίζεται κίνδυνο. Δεν είναι μόνο ο τρόπος με τον οποίο ο καλλιτέχνης ζωγράφισε το σώμα και τα πόδια του αλόγου που το κάνει να μοιάζει τόσο αλαφιασμένο. Υπάρχει κάτι περισσότερο. Ένας ζωγράφος μπορεί να υπερβάλλει στις λεπτομέρειες για να κάνει την εικόνα πιο συναρπαστική.

Αυτό το άλογο φαίνεται πολύ εκνευρισμένο· μπορεί κανείς να διακρίνει το ασπράδι του ματιού του.

Ο ζωγράφος φόρτωσε επίσης τον ουρανό με μαύρα απειλητικά σύννεφα για να κάνει ακόμα πιο ζοφερή την ατμόσφαιρα του πίνακα.

Αυτές οι λεπτομέρειες προσθέτουν ένταση και ενδιαφέρον. Κάνουν το άλογο να φαίνεται πιο ζωηρό, πιο γρήγορο, πιο ενεργητικό. Πράγματι, παρόλο που το άλογο στέκεται ακίνητο, αυτός ο πίνακας φαίνεται να λέει: «Κοίτα πόσο γρήγορο και δυνατό είναι!».

Παρατήρησε και ζωγράφισε άλλα ζώα

Ίσως έχεις γάτα ή σκύλο στο σπίτι. Ίσως έχει κάποιος φίλος σου, για να μπορέσεις να τα παρατηρήσεις.

Αν ήθελες να μιλήσεις γι' αυτά τα ζώα σε άλλους και ζωγράφιζες την εικόνα τους, τι ακριβώς θα έδειχνες; Τα ορθωμένα αυτιά; Το παιγνιδιάρικο κούνημα της ουράς; Ή το στιλπνό* τρίχωμα και τα λαμπερά μάτια ενός ζώου γεμάτου υγεία; Ζωγράφισε δίνοντας του ζώου δύναμη και πνοή.

* στιλπνός: γυαλιστερός, λαμπερός.

Kennet Frances, Tery Mitcham,
Γνωριμία με τη ζωγραφική,
μτφρ. Σ. Ζαραμπούκα,
εκδ. Ντουντούμη, 1982

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Ποια χαρακτηριστικά του αλόγου και του καβαλάρη προσπάθησε να αποδώσει ο Φρ. Ρέμινγκτον;

2 Ποια στοιχεία «κάνουν το άλογο να φαίνεται πιο ζωηρό, πιο γρήγορο, πιο ενεργητικό» στον πίνακα του Τ. Ζερικό;

Κείμενο 3 [Ένα παιχνίδι... της Νέας Τάξης]

Τρία κράτη, τρεις ιδεολογίες, τρεις θανάσιμοι εχθροί. Η σύγκρουση αναπόφευκτη. Το έπαθλο είναι η παγκόσμια επικράτηση με κάθε κόστος σε έμψυχο και άψυχο υλικό.

Αυτή είναι με 24 λέξεις η ουσία του νέου Command & Conquer: Generals, η οποία, δυστυχώς, βρίσκεται σε άμεση συνάφεια με την πραγματική ζωή και τρομάζει με την αληθοφάνειά της. Το καλύτερο – κατά τη γνώμη μας – παιχνίδι στρατηγικής πραγματικού

χρόνου, στο οποίο ανταμείβεται εκείνος που είναι ο πιο επιθετικός, ενώ ο συνετός είναι καταδικασμένος να χάνει.

Ο τίτλος καταφέρνει να διαπρέψει με μοναδική ευκολία σε όλα σχεδόν τα επίπεδα. Η σειρά C&C περνά επιτέλους τα γραφικά της στην τρίτη διάσταση και το αποτέλεσμα είναι πραγματικά χάρμα οφθαλμών*. Ο σχεδιασμός των κτιρίων και των οχημάτων διακρίνεται τόσο για την απόδοση της λεπτομέρειας όσο και για το ρεαλισμό του. Η κίνηση των στρατιωτικών δυνάμεων έχει ένα ρεαλισμό που δεν έχουμε ξαναδεί σε παιχνίδι του είδους. Επίσης

* χάρμα οφθαλμών: χαρακτηρισμός για κάτι ωραίο, γοητευτικό.

αξιόλογη δουλειά έχει γίνει στους τομείς της τεχνητής νοημοσύνης και της κίνησης στο χάρτη. Οι αντίπαλοι επιτίθενται σε συνδυαστικούς σχηματισμούς, ακολουθώντας πιστά τα στρατιωτικά εγχειρίδια τακτικής. Ο ήχος περιλαμβάνει αξιόλογα μουσικά θέματα, που είναι συνυφασμένα με την κουλτούρα του κάθε έθνους, αλλά και με την εξέλιξη της δράσης την οποία προωθούν. Το κεντρικό μενού ελέγχου (interface) είναι εύχρηστο στη δομή του, αλλά υστερεί στη διαχείριση πολλών διαφορετικών δυνάμεων, διότι δε διαθέτει δυνατότητα σωστής ταξινόμησης των μονάδων. Όλες οι στρατιωτικές δυνάμεις, τα οχήματα και οι εγκαταστάσεις είναι πλήρως ανανεωμένα συγκριτικά με αυτά των υπόλοιπων παιχνιδιών της σειράς. Παράλληλα το C&C

Generals έχει σύστημα αξιολόγησης και συλλογής πόντων εμπειρίας, παρέχοντας έτσι πρόσβαση σε αναβαθμίσεις και νέα οπλικά συστήματα.

Αν και το λατρέψαμε ως παιχνίδι, έχουμε σοβαρές ενστάσεις. Κατ' αρχάς είναι μικρό σε διάρκεια, παρά το γεγονός ότι η εγκατάσταση ολοκληρώνεται σε δύο CD! Δε διαθέτει θαλάσσιες δυνάμεις, γεγονός που λειτουργεί εις βάρος του ρεαλισμού, αφού περιορίζει στα 2/3 τις διαθέσιμες επιλογές χρήσης στρατιωτικών δυνάμεων. Τέλος, η σημαντικότερη ένστασή μας αφορά την ηθική πλευρά του ζητήματος. Τα στρατόπεδα που πρωταγωνιστούν είναι τρία: ΗΠΑ, Κίνα και GLA. Οι Αμερικανοί έχουν σαφέστατη υπεροπλία, την πιο σύγχρονη τεχνολογία και τους αγαθότερους...

σκοπούς όλων. Η Κίνα διαθέτει τα καλύτερα άρματα μάχης και πυρηνικά. Υπάρχει όμως και μια έρμη δύναμη, η επαναστατική GLA, της οποίας τα μέλη μοιάζουν με Άραβες τρομοκράτες, που έχουν – μεταξύ άλλων – βιοχημικά, καμικάζι με εκρηκτικά και είναι αδίστακτοι στη χρήση τους ακόμη και ενάντια στο λαό τους! Η απόπειρα προπαγάνδας είναι κάτι περισσότερο από προφανής και απαράδεκτη. Αυτός είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο δε θα επιλέγαμε το συγκεκριμένο παιχνίδι.

Γ. Κατσώτης, περ. *RAM*, Απρίλιος
2003 (διασκευή)

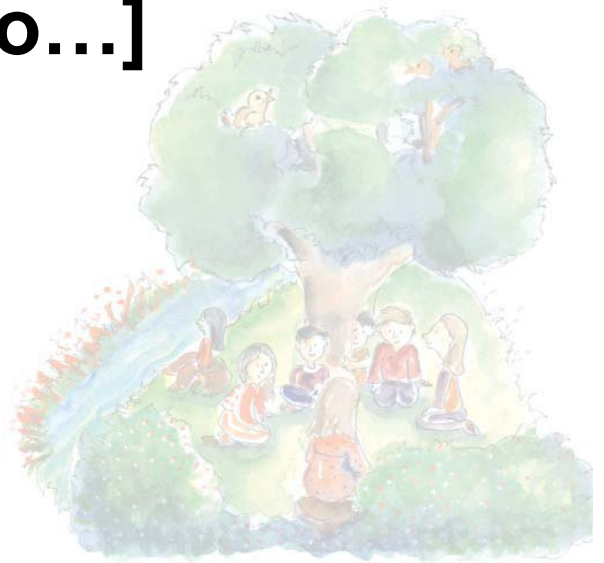
Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποια είναι τα τεχνικά πλεονεκτήματα του νέου ηλεκτρονικού παιχνιδιού, σύμφωνα με το συγγραφέα;
- 2** Ποιος είναι ο λόγος για τον οποίο ο συντάκτης του κειμένου δε θα επέλεγε το συγκεκριμένο παιχνίδι;

Κείμενο 4 [Έπλασε μέσα του ένα τοπίο...]

Απ' όλα τα χρόνια στο σχολείο κι απ' όλα τα συμβάντα, ένα πράγμα σημάδεψε το Στάθη για όλη του τη ζωή: μια εκδρομή που τους πήγε η δασκάλα στο ρέμα του Κηφισού. Εκεί που περνάει σήμερα η Εθνική οδός, κυλούσε το ποτάμι ανάμεσα στις καλαμιές, στις λεύκες, στα πλατάνια. Στις όχθες

του καλλιεργούσανε περιβόλια και παραδίπλα υπήρχε ένα εγκαταλελειμμένο μπαρουτάδικο που έμοιαζε με κάστρο. Ανέβαιναν τ' αγόρια απ' τη μισογκρεμισμένη σκάλα σ' έναν εξώστη χωρίς στηθαίο και πηδούσαν αλαλάζοντας στην άμμο του ποταμού.

Κάποια στιγμή η δασκάλα τούς ζήτησε να κάνουν ησυχία. Το ρέμα ήταν κατοικία και πέρασμα πουλιών. Εκείνη την ώρα περνούσε ένα κοπάδι χελιδόνια. Τα παιδιά προσπαθούσαν να τα μετρήσουν. «Αυτά, αν προσέξετε, είναι πιο σπαθάτα. Είναι πετροχελίδονα», είπε η δασκάλα, «αλλά σωπάστε ν' ακούσουμε τ' αηδόνια».

Καθίσανε κάτω από μια μεγάλη μουριά κι αφού ακούσανε το κελάηδημα, η κυρία Σουμέλα άρχισε να τους μιλάει για το χωριό της.

«Ένα ρέμα με πλατάνια, καληώρα
σαν κι αυτό, ξεκινάει απ' το βουνό
και καταλήγει στη θάλασσα.
Κολυμπάς κι ακούς τ' αηδόνια να
κελαηδούν».

«Μονάχα στον Παράδεισο
μπορεί κανείς να κολυμπάει στη
θάλασσα και ν' ακούει τ' αηδόνια»,
σκεφτότανε ο Στάθης. Κι απ' την
αφήγηση αυτή έπλασε μέσα του
ένα τοπίο που δεν ήταν του κόσμου
ετούτου και που θα τον
ακολουθούσε παντοτινά.

Λία Μεγάλου-Σεφεριάδη, *Σαν το
μετάξι*, εκδ. Καστανιώτη, 1996

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Πώς περιγράφει η συγγραφέας
τόσο το τοπίο στο ρέμα του
Κηφισού όσο και τη συμπεριφορά
των μαθητών;

2 Πώς επηρέασε η αφήγηση της δασκάλας (της κυρίας Σουμέλας) τη φαντασία του Στάθη;

B ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ - ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΥ

B1

Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ρήματος

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε τις προτάσεις που ακολουθούν στα αρχικά κείμενα:
 - α. «Ο Φρέντερικ Ρέμινγκτον ζωγράφισε τη χαίτη και την ουρά» (κείμ. 2)
 - β. «Το έπαθλο είναι η παγκόσμια επικράτηση» (κείμ. 3)
 - γ. «Ίσως έχεις γάτα ή σκύλο στο σπίτι» (κείμ. 2)

δ. «Η κίνηση των στρατιωτικών δυνάμεων έχει ένα ρεαλισμό» (κείμεν. 3)

ε. «Ζωγράφισε δίνοντας του ζώου δύναμη και πνοή» (κείμεν. 2)

2. Από τις υπογραμμισμένες λέξεις βρείτε ποιες απαντούν στην ερώτηση *ποιος* και πείτε σε ποια πτώση βρίσκονται.

3. Από τις υπογραμμισμένες λέξεις βρείτε ποιες απαντούν στην ερώτηση *ποιόν ή τι* και πείτε σε ποια πτώση βρίσκονται.

4. Ποια από τα υπογραμμισμένα ουσιαστικά είναι υποκείμενα, ποια αντικείμενα και ποια κατηγορούμενα; (Αν χρειάζεστε βοήθεια, μπορείτε να ανατρέξετε στην ενότητα 4.)

Συμπεραίνω ότι:

► Οι πτώσεις μάς δείχνουν τη σχέση που μπορεί να έχει ένα ουσιαστικό με το ρήμα της πρότασης.

► Το υποκείμενο βρίσκεται πάντα σε πτώση ονομαστική. Το αντικείμενο μπορεί να βρίσκεται σε αιτιατική ή σε γενική. Η πτώση του αντικειμένου καθορίζεται από το ρήμα.

► Τα συνδετικά ρήματα (βλ. ενότητα 5) παίρνουν ως συμπλήρωμα κατηγορούμενο.

Το κατηγορούμενο βρίσκεται σε πτώση ονομαστική, όταν μας δίνει μια πληροφορία για το υποκείμενο του ρήματος, π.χ. *Πολλά μουσεία ήταν σπίτια* (κείμ. 1) – *Ο Ρέμινγκτον θεωρείται σπουδαίος ζωγράφος*. Το κατηγορούμενο αυτό λέγεται κατηγορούμενο του υποκειμένου.

Το κατηγορούμενο βρίσκεται σε πτώση αιτιατική, όταν μας δίνει μια πληροφορία για το αντικείμενο του ρήματος, π.χ. *Τον θεωρούν σπουδαίο ζωγράφο.* Το κατηγορούμενο αυτό λέγεται κατηγορούμενο του αντικειμένου.

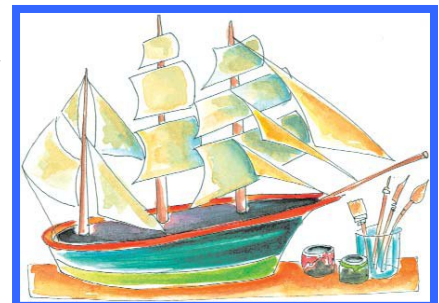
B2

Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ουσιαστικού

Κείμενο 5 [Για μοντελιστές]

Σας ενδιαφέρει ο μοντελισμός; Αν ναι, το Models Fasma είναι το μαγαζί των θαυμάτων. Θα βρείτε ξύλινες και πλαστικές κατασκευές που θα σας κρατήσουν απασχολημένους πολλές μέρες.

Ιστιοφόρα, αεροπλάνα και αυτοκίνητα περιμένουν να μεταμορφωθούν από τα χέρια σας. Στο Models Fasma θα βρείτε ακόμα συλλεκτικά μεταλλικά αυτοκίνητα, μηχανές, αεροπλάνα και όλα τα απαραίτητα σύνεργα για ένα μοντελιστή: χρώματα, αερογράφους, μπογιές. Αν είστε fan, θα βρείτε τηλεκατευθυνόμενα, αυτοκινητόδρομους, παζλ, χρώματα.

Ιπποκράτους 52 & Βαλτετσίου,
Αθήνα Τηλ. & fax: 210 3606804

περ. *Sporty Junior*, 2003

Ακούω και μιλώ

1. Εντοπίστε στα κείμενα τις φράσεις που ακολουθούν:

α. «τα πόδια του αλόγου» (κείμεν. 2)

β. «το άλογο ιπποδρομίας» (κείμεν. 2)

γ. «όλα τα απαραίτητα σύνεργα για ένα μοντελιστή: χρώματα, αερογράφους, μπογιές» (κείμεν. 5)

δ. «από τον Παρθενώνα της Ακρόπολης της Αθήνας» (κείμεν. 1)

2. Βρείτε ποιες λέξεις προσδιορίζουν τα υπογραμμισμένα ουσιαστικά. • Τι μέρη του λόγου είναι;

3. Σε ποιες πτώσεις βρίσκονται τα υπογραμμισμένα ουσιαστικά και σε ποιες τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν;

4. Σε κάθε φράση, πείτε αν οι υπογραμμισμένες λέξεις βρίσκονται στην ίδια ή σε διαφορετική πτώση με τις λέξεις που προσδιορίζουν.

Μαθαίνω ότι:

► Οι πτώσεις μάς δείχνουν τη σχέση που μπορούν να έχουν

οι ονοματικές φράσεις (ΟΦ) μεταξύ τους. Έτσι, στο παράδειγμα *η ζωή του ανθρώπου* (κείμεν. 1), η ΟΦ *του ανθρώπου* προσδιορίζει την ΟΦ *η ζωή*.

▶ Όταν η ΟΦ που προσδιορίζει μια άλλη ΟΦ βρίσκεται σε διαφορετική πτώση από αυτήν, όπως στο παραπάνω παράδειγμα, τότε ο προσδιορισμός ονομάζεται ετερόπτωτος. Αντίθετα, όταν βρίσκεται στην ίδια πτώση, ονομάζεται ομοιόπτωτος προσδιορισμός, π.χ. *Ο Γεωργιάδης, ο καθηγητής, μας συνόδευε στο Μουσείο*.

5. Σε ποια πτώση βρίσκονται οι ετερόπτωτοι προσδιορισμοί της δραστηριότητας 1;

6. Σημειώστε άλλους (τουλάχιστον 3) ετερόπτωτους προσδιορισμούς σε γενική που θα βρείτε στα κείμενα 1-5.

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Οι ετερόπτωτοι προσδιορισμοί είναι συνήθως σε πτώση γενική.
- ▶ Η γενική αυτή μπορεί να εκφράζει πολλές και διάφορες σημασίες, όπως τον κτήτορα, π.χ. *τα πόδια του αλόγου* (κείμεν. 2), το δράστη ή τον αποδέκτη μιας ενέργειας, π.χ. *Μονομαχία των Γιατρών, εικονογράφηση του βιβλίου* (κείμεν. 2), τον τόπο ή το χρόνο, διαστάσεις και μονάδες μέτρησης, την ιδιότητα, το σκοπό ή τη χρήση, π.χ. *άρματα μάχης* (κείμεν. 3).

Διαβάζω και γράφω

1. Γράψτε στο τετράδιό σας τουλάχιστον ένα παράδειγμα ετερόπτωτου προσδιορισμού σε γενική που να εκφράζει τον κτήτορα, το δράστη ή τον αποδέκτη μιας ενέργειας, τον τόπο, το χρόνο, τις διαστάσεις, την ιδιότητα και το σκοπό ή τη χρήση.

- Αντλήστε τα παραδείγματα από τα κείμενα 1-5.

2. Στον προφορικό λόγο θα χρησιμοποιούσατε αυτές τις γενικές που βρήκατε στα κείμενα; • Ποιες ναι; • Ποιες όχι; • Πώς αλλιώς θα διατυπώνατε αυτές που δε θα χρησιμοποιούσατε;

Ακούω και μιλώ

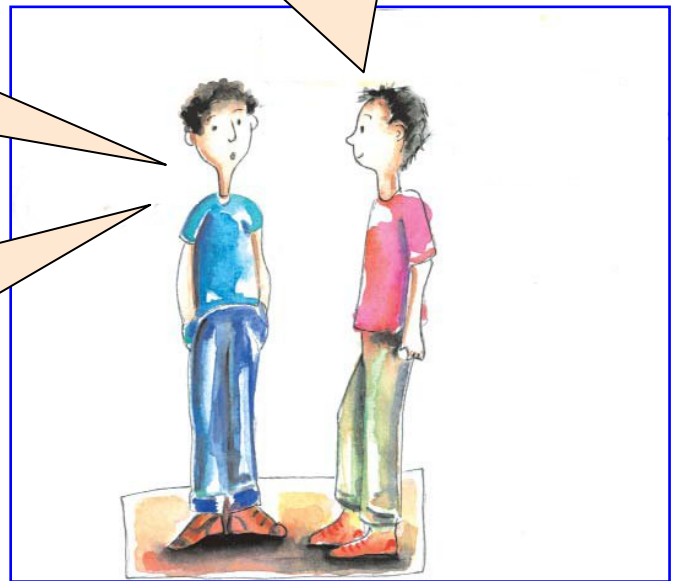
1. Στο σκίτσο συνομιλούν ο Γιώργος και ο Νίκος. Διαβάστε τι λένε και συμπληρώστε την πρόταση

που ακολουθεί προσθέτοντας μόνο
μία ονοματική φράση: *Χθες ο
Γιώργος είδε το Γιαννακόπουλο...*

Είδα χθές
το Γιαννα-
κόπουλο.

Ποιόν το
συμμαθητή μας;

Όχι, τον
ποδο-
σφαιριστή!

**2. Η ονοματική φράση που προσθέ-
σατε ποιο ουσιαστικό προσδιορί-
ζει; • Σε ποια πτώση τη βάλατε;
• Για ποιο λόγο; • (Για να απαντή-
σετε, να σκεφτείτε σε ποια πτώση
βρίσκεται το ουσιαστικό που
προσδιορίζει).**

3. Η ονοματική φράση που προσθέσατε (προσδιορισμός) αποτελεί έννοια πιο γενική ή πιο συγκεκριμένη από το ουσιαστικό που προσδιορίζει; • Τι είδους πληροφορία προσθέτει ο προσδιορισμός;

4. Δείτε τώρα την πρόταση: «Στο Models Fasma... μπογιές» (κείμεν. 5).

• Η ονοματική φράση «χρώματα, αερογράφους, μπογιές» ποιο ουσιαστικό προσδιορίζει; • Το ουσιαστικό αυτό έχει έννοια πιο γενική και αόριστη ή πιο συγκεκριμένη από την υπογραμμισμένη ονοματική φράση (προσδιορισμό); • Επομένως, τι είδους πληροφορία προσθέτει ο προσδιορισμός;

5. «Εκείνη την ώρα περνούσε ένα κοπάδι χελιδόνια» (κείμεν. 4): Το υπογραμμισμένο ουσιαστικό ποιο ουσιαστικό προσδιορίζει;

- Βρίσκεται στην ίδια πτώση με αυτό;
- Τι είδους πληροφορία προσθέτει;

Μαθαίνω ότι:

► Ένα ουσιαστικό χρησιμοποιείται ως ομοιόπτωτος προσδιορισμός άλλου ουσιαστικού:

α. για να προσθέσει ένα ιδιαίτερο και γνωστό γνώρισμα. Αυτός ο ομοιόπτωτος προσδιορισμός ονομάζεται παράθεση. Τέτοιου είδους είναι και ο προσδιορισμός που δηλώνει το περιεχόμενο (κατά παράθεση σύνταξη), π.χ. *κοπάδι χελιδόνια*.

β. για να διασαφηνίσει το ουσιαστικό που προσδιορίζει, όταν η έννοια του είναι γενική και κάπως αόριστη. Αυτός ο ομοιόπτωτος προσδιορισμός ονομάζεται επεξήγηση.

Μια camerata από εφήβους

Οι περισσότεροι είναι ακόμη έφηβοι. Παιδιά που πηγαίνουν σχολείο, συχνάζουν με την παρέα τους στα Goody's, παρακολουθούν ποδόσφαιρο, βλέπουν σινεμά, χορεύουν σε πάρτι... Κάνουν ό,τι κάνουν όλα τα παιδιά της ηλικίας τους συν κάτι άλλο. Παίζουν κλασική μουσική και μάλιστα με πολύ υψηλές επιδόσεις. Πρόσφατα επέστρεψαν από τη Μόσχα, όπου ήταν προσκεκλημένοι από το Υπουργείο Πολιτισμού και το Δήμο της. Μια πρόσκληση που καθρεφτίζει τις σπουδαίες ικανότητες της νεανικής καμεράτας «Βίος» του Δήμου Χολαργού, αφού το να παίξουν στη Μόσχα είναι «ό,τι καλύτερο μπορεί να ονειρευτεί

κάποιος μουσικός, γιατί εκεί είναι μουσικό κέντρο, έχει το πιο υψηλό επίπεδο μουσικής από όλες τις χώρες του κόσμου», όπως μας λέει ο Αλέξανδρος Χαλάψης, ο 29χρονος μάεστρος της καμεράτας.

περ. «Κ», εφημ. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ,
2003

Διαβάζω και γράφω

1. Υπογραμμίστε την ονοματική φράση που λειτουργεί ως ομοιόπλωτος προσδιορισμός στο τέλος του κειμένου 6. • Ποια ονοματική φράση προσδιορίζει; • Σε ποια πτώση βρίσκονται ο προσδιορισμός και η ΟΦ που προσδιορίζει; • Ο ομοιόπλωτος αυτός προσδιορισμός είναι παράθεση ή επεξήγηση; • Τι είδους πληροφορία προσθέτει;

2. Στην πρόταση «όπως μας λέει... της καμεράτας» μπορείτε να κάνετε τις αναγκαίες αλλαγές, ώστε να γίνει η παράθεση επεξήγηση; • Τι αλλάξατε; • Για ποιο λόγο;

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Ακούω και μιλώ

1. Ας θυμηθούμε όσα μάθαμε στην 4η ενότητα:

Τι ονομάζεται παράγωγη λέξη και με ποιους τρόπους γίνεται η παραγωγή των λέξεων;

2. Αναζητήστε στα εισαγωγικά κείμενα (1, 2, 3, 4) δέκα (10) παράγωγα ουσιαστικά και επισημάνετε σε πέντε (5) από αυτά την παραγωγική κατάληξη – επίθημα και στα υπόλοιπα πέντε το πρόθημα που

παίρνουν. • Τι μέρος του λόγου είναι η λέξη, από την οποία παράγονται; Ας ξεκινήσουμε μαζί με ένα παράδειγμα:

Λέξη	1. δυνατότητα
Θέμα	δυνατ-
Πρόθημα	
Παραγωγική κατάληξη-επίθημα	-ότητα
Παράγεται από	δυνατός: επίθετο

Λέξη	2. επικράτηση
Θέμα	κρατ-
Πρόθημα	επι-
Παραγωγική κατάληξη-επίθημα	-ηση
Παράγεται από	(επι)κρατώ: ρήμα

(συνεχίστε...)

Διαβάζω και γράφω

1. Στο κείμενο 3 υπογραμμίστε πέντε (5) παράγωγα ουσιαστικά τα οποία προέρχονται από ρήματα.

• Τι δηλώνουν αυτά τα παράγωγα ουσιαστικά, όταν συσχετίζονται με τη σημασία των ρημάτων από τα οποία προέρχονται;

2. Υπογραμμίστε τις παραγωγικές καταλήξεις – επιθήματα των παρακάτω παράγωγων ουσιαστικών και σε διπλανή στήλη γράψτε ποια είναι η σημασία τους (τι δηλώνουν).

Παράγωγες λέξεις	Παραγωγική κατάληξη - επίθημα	Σημασία
μουσείο (κείμεν. 1)	-ειο	τόπος
σχολείο (κείμεν. 4)		

Παράγωγες λέξεις	Παραγωγική κατάληξη-επίθημα	Σημασία
μπαρουτά-δικο (κείμεν.4)		
νοημοσύνη (κείμεν. 3)		
πινελιά (κείμεν. 2)		

3. Αν επισκεφτείτε ένα μουσείο (κείμεν. 1), μια έκθεση ζωγραφικής (κείμεν. 2) ή φωτογραφίας, ένα κατάστημα ηλεκτρονικών παιχνιδιών (κείμεν. 3), ή ένα συναυλιακό χώρο (κείμεν. 6), ποιους από τους παρακάτω θα βρείτε να εργάζονται εκεί;

ξεναγός, ταμίας, πωλητής, διευθυντής, εργάτης, ψιλικατζής, προγραμματιστής, χορευτής, φωτογράφος, ζωγράφος, πιανίστας,

παίκτης, διανομέας, καθηγητής, καθαριστής

4. Τα ουσιαστικά που ακολουθούν είναι θηλυκά παράγωγα που δηλώνουν επάγγελμα (= θηλυκά επαγγελματικά): γλύπτρια, καμαριέρα, πιανίστα, τραγουδίστρια. Γράψτε τις λέξεις από τις οποίες παράγονται και φτιάξτε μια λίστα με τις παραγωγικές καταλήξεις που χρησιμοποιούνται στα παραπάνω θηλυκά επαγγελματικά. • Γράψτε τα αντίστοιχα αρσενικά επαγγελματικά. Τι αλλαγές κάνατε στις καταλήξεις; • Αναζητήστε μερικά ουσιαστικά που να δηλώνουν επάγγελμα τα οποία να είναι κοινά στο αρσενικό και στο θηλυκό, π.χ. ο/η ζωγράφος.

Έμαθα ότι:

- ▶ Νέα ουσιαστικά παράγονται από άλλα ουσιαστικά, επίθετα ή ρήματα με την προσθήκη στο θέμα τους ποικίλων παραγωγικών καταλήξεων – επιθημάτων.
- ▶ Τα νέα ουσιαστικά έχουν ποικίλες σημασίες (δηλώνουν τόπο, επάγγελμα, ενέργεια, ιδιότητα, υποκορισμό, μεγέθυνση κτλ.).
- ▶ Νέα ουσιαστικά παράγονται και με τη χρήση προθημάτων όπως: απο-, δια-, εν-, επι-, συν-, υπέρ- κτλ.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ–ΠΛΑΓΙΟΤΙΤΛΟΙ

Ακούω και μιλώ

1. Τα κείμενα 3 και 4 διακρίνονται σε επιμέρους «ενότητες» οι οποίες ονομάζονται, όπως μάθατε στο

**Δημοτικό σχολείο, παράγραφοι.
Πόσες και ποιες είναι οι
παράγραφοι στα κείμενα αυτά;**

2. Προσέξτε την εισαγωγή της πρώτης παραγράφου στο κείμενο 4.

- Ποιο είναι το περιεχόμενο της;
- Προαναγγέλλει αυτό που θα αναλυθεί στη συνέχεια;
- Ελέγξτε τα ίδια πράγματα στην τρίτη παράγραφο του κειμένου 3.

Διαβάζω και γράφω

1. Είδατε ότι η εισαγωγική πρόταση ή περίοδος μιας παραγράφου συνήθως προαναγγέλλει τι θα αναλυθεί παρακάτω, γι' αυτό ονομάζεται θεματική πρόταση. Διαβάστε ξανά τις προηγούμενες παραγράφους.

- Στο υπόλοιπο μέρος τους αναλύεται αυτό που προαναγγέλλεται με τη θεματική πρόταση;

2. Πώς ολοκληρώνονται οι παράγραφοι αυτές; • Υπάρχει πρόταση που συνοψίζει όσα αναλύθηκαν ή όχι; • Γιατί συμβαίνει αυτό;

Διαπιστώνω ότι:

► Μία παράγραφος αποτελείται από τρία μέρη:

α. τον πρόλογο–θεματική πρόταση, την κύρια ιδέα της παραγράφου,

β. την ανάπτυξη της θεματικής πρότασης, δηλαδή τις λεπτομέρειες

γ. τον επίλογο–πρόταση

κατακλείδα, η οποία συνοψίζει όσα αναλύθηκαν σχετικά με την κύρια ιδέα της παραγράφου.

• Η πρόταση– κατακλείδα δεν είναι πάντα απαραίτητη.

3. Σε κάθε παράγραφο του κειμένου 4 υπογραμμίστε τις βασικές λέξεις, λέξεις– κλειδιά, όπως θα τις λέμε αποδώ και πέρα, και μετά σε μία πρόταση συμπυκνώστε το νόημα κάθε παραγράφου.

▶ Η πρόταση που γράψατε δίπλα σε κάθε παράγραφο αποδίδοντας σύντομα και περιεκτικά το νόημα της λέγεται πλαγιότιτλος.

4. Στο κείμενο 2 εντοπίστε τα βασικά μέρη κάθε παραγράφου και γράψτε τον πλαγιότιτλό της.

5. Γράψτε πλαγιότιτλους και διακρίνετε τα βασικά μέρη των παραγράφων στις αντίστοιχες ενότητες του μαθήματος της Ιστορίας και της Γεωγραφίας που έχετε να διαβάσετε αυτή την εβδομάδα.

Ε ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1 Αναζητήστε παράγωγα ουσιαστικά με τη χρήση των παρακάτω προθημάτων και παρατηρήστε τις αλλαγές στο σχηματισμό των νέων λέξεων. Φυσικά, θα έχετε μαζί σας και θα αξιοποιήσετε το σχολικό λεξικό.

Πρόθημα	δια-
Παράγωγο ουσιαστικό	
Παράγεται από	
Αλλαγές	

Πρόθημα	εισ-
Παράγωγο ουσιαστικό	
Παράγεται από	
Αλλαγές	

Πρόθημα	εν-
Παράγωγο	
ουσιαστικό	
Παράγεται από	
Αλλαγές	

Πρόθημα	παρα-
Παράγωγο	
ουσιαστικό	
Παράγεται από	
Αλλαγές	

Πρόθημα	περι-
Παράγωγο	
ουσιαστικό	
Παράγεται από	
Αλλαγές	

Πρόθημα	συν-
Παράγωγο	
ουσιαστικό	
Παράγεται από	
Αλλαγές	

Πρόθημα	ΥΠΟ-
Παράγωγο ουσιαστικό	
Παράγεται από	
Αλλαγές	

2 Χωρισμένοι σε ομάδες αναζητήστε στο λεξικό παράγωγα ουσιαστικά με βάση τις παραγωγικές καταλήξεις–επιθήματα που σας δίνονται. Σε διπλανές στήλες κατάγράψτε τη σημασία τους (τι δηλώνουν τα παράγωγα αυτά) και από ποια μέρη του λόγου προέρχονται (ουσιαστικό, ρήμα ή επίθετο).

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-έας
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη-επιθήματα	-iάρης
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη-επιθήματα	-ίτης
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη-επιθήματα	-ιστής
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-τήρι
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-τήριο
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-εία
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-ιμο
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-μός
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-μη
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-ειο
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-ότητα
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-άρα
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

Παραγωγική κατάληξη- επιθήματα	-ούλα
Παράγωγη λέξη	
Σημασία	
Παράγονται από	

ΣΤ

**ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ**

Ακούω και μιλώ

- Έχετε κάποια αγαπημένη δημιουργική απασχόληση (κάποιο παιχνίδι που γεμίζει ευχάριστα τις ώρες σας, κάποιο μουσικό όργανο που μαθαίνετε) ή συμμετέχετε σε κάποια περιβαλλοντική ή άλλη ομάδα εξορμήσεων στη φύση;**
 - Οποιαδήποτε κι αν είναι η αγαπημένη σας ασχολία, συζητήστε**

στην τάξη: α. Πότε και πώς αρχίσατε να ασχολείστε με αυτή; β. Τι σας προσφέρει; γ. Γιατί σας αρέσει;

2. Φέρτε στην τάξη 4-5 βιβλία με ποιήματα. • Αφού χωριστείτε σε ομάδες, διαβάστε ένα ποίημα που θα επιλέξετε στην ομάδα. • Συζητήστε με τα άλλα μέλη της ομάδας σας γιατί επιλέξατε το συγκεκριμένο ποίημα. • Τέλος, κάθε ομάδα θα διαβάσει στην τάξη το ποίημα που διάλεξε και θα εξηγήσει, όσο καλύτερα μπορεί, γιατί το επέλεξε.

3. Είδατε την παρακάτω ανακοίνωση για την έκθεση που διοργανώνει το Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού. Συζητήστε στην τάξη γιατί θα άξιζε να επισκεφτείτε αυτή την έκθεση. • Τι θα είχατε να κερδίσετε από μια τέτοια δραστηριότητα;

ΣΤΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ Κέντρο «Ελληνικός Κόσμος» παρουσιάζεται η έκθεση «Υπάρχει σε όλα λύση; Ταξίδι στον κόσμο των Αρχαίων Ελλήνων Μαθηματικών».

Μέσα σε μια πρωτότυπη και σαγηνευτική συνάντηση της αρχαίας με την πιο σύγχρονη τεχνολογία αναδεικνύει το θεμελιώδη χαρακτήρα των μαθηματικών στις επιστήμες και την εφαρμογή τους στην καθημερινή ζωή. Η έκθεση ζωντανεύει με εύληπτο και ευχάριστο τρόπο καίριες «στιγμές» από τη γέννηση και την ανάπτυξη των μαθηματικών στην Αρχαιότητα, εξοικειώνοντας τον επισκέπτη με φαινόμενα που καθόρισαν

την πορεία της επιστήμης για αιώνες.

*Ενημερωτικό φυλλάδιο του
Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού*

Διαβάζω και γράφω

1. Βρείτε διάσημους πίνακες ζωγραφικής από βιβλία τέχνης ή το διαδίκτυο ή αρχαία ελληνικά αγάλματα από το βιβλίο της Ιστορίας σας και περιγράψτε τι απεικονίζουν.
 - Διαβάστε τις περιγραφές σας στους συμμαθητές σας, οι οποίοι θα πρέπει να φανταστούν τον πίνακα.
 - Στη συνέχεια, δείξτε τους το έργο τέχνης που περιγράψατε.
 - Προσέξτε πολύ καλά τα συνδετικά ρήματα που θα χρησιμοποιήσετε, όπως και τα κατηγορούμενα.
 - Προσοχή επίσης αξίζει στους προσδιορισμούς με ουσιαστικό

**(ομοιόπτωτους και ετερόπτωτους)
που θα επιλέξετε για να κάνετε
παραστατική την περιγραφή σας.**

2. Συμμετείχατε σε μια δημιουργική δραστηριότητα (επίσκεψη σε μουσείο, εκδρομή στη φύση ή σε έναν αρχαιολογικό χώρο που σας άρεσε και σας συγκίνησε ιδιαίτερα, παρακολούθηση μιας μουσικής ή χορευτικής παράστασης, ενασχόληση με κάποιο παιχνίδι ομαδικό ή ατομικό κτλ.). Γράψτε ένα αφηγηματικό κείμενο δύο παραγράφων στο οποίο θα παρουσιάζετε τι έγινε στη δραστηριότητα αυτή και θα εξηγείτε στους συμμαθητές σας τους λόγους για τους οποίους σας ενθουσίασε.

• Προσέξτε ιδιαίτερα τη δομή των δύο αυτών παραγράφων που θα γράψετε. • Αφού γράψετε τα κείμενά σας, δώστε έναν πλαγιότιτλο σε κάθε παράγραφο.

3. Διαβάσατε σε μια εφημερίδα ένα άρθρο που καταδικάζει τα ηλεκτρονικά παιχνίδια τονίζοντας τις αρνητικές πλευρές τους. Γράψτε μια επιστολή– απάντηση στην εφημερίδα, υποστηρίζοντας την άποψη ότι τα ηλεκτρονικά παιχνίδια μπορούν να έχουν και θετική πλευρά και να ωφελούν τα παιδιά σε κάποιες περιπτώσεις.

Διαθεματική εργασία

«Από τα πήλινα παιχνίδια της Αρχαιότητας στα σύγχρονα ηλεκτρονικά παιχνίδια»

► Ποια είναι η ιστορία και η εξέλιξη του παιχνιδιού στους αιώνες; Διερευνήστε το θέμα και φτιάξτε με τα στοιχεία, τα σκίτσα και τις φωτογραφίες, που θα συγκεντρώσετε, ένα άλμπουμ πολύ παιχνιδιάρικο!

► **Εργαστείτε σε ομάδες:**

Μια ομάδα θα αναζητήσει υλικό για το παιχνίδι στην Αρχαιότητα. Μια άλλη για το παιχνίδι στο Βυζάντιο. Η τρίτη ομάδα μπορεί να ασχοληθεί με το παιχνίδι στην Ευρώπη το 19ο και 20ό αι. Μια τελευταία ομάδα θα μπορούσε να ασχοληθεί με τα σύγχρονα ηλεκτρονικά παιχνίδια και να παρουσιάσει κάποιο αντιπροσωπευτικό από αυτά. Θα ήταν καλό κάθε ομάδα – με τη βοήθεια του καθηγητή της Τεχνολογίας– να προσπαθήσει να κατασκευάσει ή έστω να βρει και να φέρει στην τάξη ένα παιχνίδι της εποχής που μελετάω.

► **Υλικό για την έρευνα σας μπορείτε να βρείτε σε ιστορικά βιβλία, εγκυκλοπαίδειες, έντυπες και ηλεκτρονικές, στο διαδίκτυο, στις ηλεκτρονικές σελίδες μουσείων:**

Χρήσιμες ηλεκτρονικές
διευθύνσεις

<http://www.benaki.gr>

<http://www.e-history.gr>

<http://www.ime.gr>

**ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ
Σ' ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ**

► Οι πτώσεις μάς δείχνουν τη
σχέση που μπορεί να έχει ένα
ουσιαστικό με το ρήμα της
πρότασης. Κάνετε τις σωστές
αντιστοιχίσεις:

ονομαστική	•	•	ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ
αιτιατική	•	•	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
γενική	•	•	ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ
		•	ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟΥ

► Η ονομαστική φράση που προσδιορίζει μια άλλη ονομαστική φράση μπορεί:

α. είτε να βρίσκεται στην ίδια πτώση με αυτήν

(οπότε λέγεται προσδιορισμός),

• ο προσδιορισμός αυτός μπορεί – να προσθέτει ένα ιδιαίτερο και γνωστό γνώρισμα,

(οπότε λέγεται.....) ή

– να διασαφηνίζει το ουσιαστικό που προσδιορίζει

(οπότε λέγεται.....)

β. είτε να βρίσκεται σε διαφορετική πτώση

(οπότε λέγεται προσδιορισμός)

• οι προσδιορισμοί αυτοί βρίσκονται συνήθως σε πλάγια πτώση και έχουν διάφορες σημασίες,

π.χ.
.....
.....

► Μια παράγραφος αποτελείται από τρία μέρη:

α.....

β.....

γ.....

7η ενότητα

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΘΟΝΗ – ΕΙΚΟΝΑ

περ. «Οικονομικός Ταχυδρόμος»,
εφημ. ΤΟ ΒΗΜΑ, 2003

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα αναγνωρίσουμε σε κείμενα τη σημασία και την κλίση του άρθρου.

Θα μάθουμε τους τρόπους παραγωγής επιθέτων.

Θα μελετήσουμε περισσότερο την οργάνωση της περιγραφής χώρου, προσώπου, κατάστασης κ.λ.π.

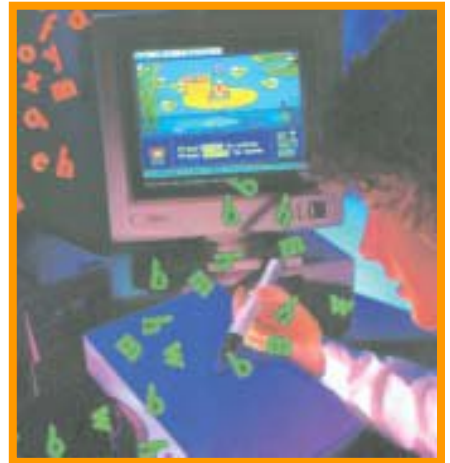
Θα μιλήσουμε και θα γράψουμε για τον κόσμο της οθόνης –της εικόνας (της τηλεόρασης, του διαδικτύου κ.λ.π.)

A ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο 1 [Ένα παιχνίδι στο διαδίκτυο χωρίς νικητές!]

Έκανε κλικ με το ποντίκι και το παράθυρο άνοιξε περισσότερο, αποκαλύπτοντας τις πέντε επόμενες λέξεις:

***ΠΡΩΤΗ ΕΝΟΤΗΤΑ!
ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΠΑΙΧΝΙΔΙΟΥ
ΚΕΡΔΗ ΕΝΑΡΞΗ***

Μα ήταν δυνατόν η πρώτη ενότητα του σχολικού προγράμματος στο οποίο περίμενε να συμμετέχει, να ξεκίναγε με διαγωνισμό; Φαινόταν απίστευτο στον Μπεν! Τόσο, που

ξαναγύρισε στην αρχή και ξαναέδωσε εντολές να ξαναμπεί στο συγκεκριμένο παράθυρο, για να ελέγξει έτσι μην τυχόν είχε προσπεράσει στη βιασύνη του τη συγκεκριμένη ηλεκτρονική σελίδα που ήθελε κι όλα αυτά τα ωραία δεν ίσχυαν. Κι όμως, έτσι ακριβώς ήταν. Μπορεί, βέβαια, να βρισκόταν εκεί για όποιο ήθελε να ασχοληθεί με το διαγωνισμό, πέραν του τηλε-μαθήματος.

Ή να ήταν κι ένας διαγωνισμός-προσφορά από τις εταιρείες υπολογιστών και ηλεκτρονικών γενικότερα, που συμμετείχαν στο σχολικό αυτό πρόγραμμα, και χρεώνονταν τη μεγάλη του επιτυχία. Ποιος ξέρει...

Ο Μπεν αποφάσισε να συνεχίσει και να μπει κι αυτός στο διαγωνισμό. Έκανε κλικ στο *ΕΝΑΡΞΗ*,

περίεργος να μάθει τη συνέχεια.
Έμεινε κατάπληκτος! Τα ονόματα
όσων έλυναν το διαγωνισμό θα
τυπώνονταν σε κοντομάνικα
μπλουζάκια και καπέλα του
μπέιζμπολ!

«Απ' ό,τι φαίνεται εδώ μάλλον
έχουν βάλει και οι καθηγητές το
χεράκι τους!» μονολόγησε ο Μπεν
και θυμωμένος γύρισε πίσω και
έκανε κλικ στους Κανόνες
Παιχνιδιού.

Τότε ήταν που πετάχτηκε από τη
θέση του. Η έκθεση της παιδαγωγι-
κής σημασίας που είχε η σκέψη
αυτού του διαγωνισμού ήταν διαθέ-
σιμη, μπροστά στα μάτια του.
Ειδικά το συμπέρασμα ότι σ' αυτό
το διαγωνισμό ίσως δεν υπήρχαν
νικητές! Οι δραστηριότητες και τα
σκαλοπάτια προς τη λύση
χρειάζονταν το μυαλό και την

**πρωτοβουλία όλων των συμμετε-
χόντων.**

**Γι' αυτό ακριβώς το λόγο οι
πρώτες ώρες του τηλε-μαθήματος
ήταν στη διάθεση τους για κουβέ-
ντα, ώστε να γνωριστούν, να ανταλ-
λάξουν απόψεις, και να διατηρή-
σουν ομαδικό πνεύμα. Μόνο έτσι
θα είχαν την αναμενόμενη απόδοση
στους γρίφους που τους περίμεναν.
Γι' αυτό και θεωρητικά δεν υπήρχαν
νικητές ή χαμένοι του παιχνιδιού.
Όλοι κέρδιζαν αυτή τη μοναδική
εμπειρία και αντιμετώπιζαν το ίδιο
πρόβλημα, που όμως έπρεπε όλοι
μαζί να φέρουν εις πέρας.**

**Αντρέας Σλύτερ, *Κυνηγητό στο
Ίντερνετ*, μτφρ. Ι. Αντωνοπούλου,
εκδ. Πατάκη, 2003**

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Ποια πράγματα προκάλεσαν εντύπωση στον Μπεν, όταν ξεκίνησε την πρώτη ενότητα των τηλε-μαθημάτων που θα παρακολουθούσε;
- 2** Για ποιο λόγο δε θα δίνονταν βραβεία σε αυτό το διαγωνισμό;

Κείμενο 2 [Ψηφιακό ταξίδι στον πολιτισμό της αρχαίας Ελλάδας]

ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ Προορισμός: Ελληνική Ιστορία

Επισκεφθείτε την αλυσίδα των χορηγιών!

ΤΙΤΕΛΙΣ ΑΝΑΡΤΗΣΕΙΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΝΕΑ

Γρήγορα

Το τρίτο στη σειρά πρόγραμμα εικονικής πραγματικότητας –μετά την εικονική περιήγηση στην αρχαία Μίλητο και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την ελληνική ενδυμασία– έχει τίτλο «Ο Ναός του Δία στην Ολυμπία» και δημιουργήθηκε, όπως και τα προηγούμενα, εξ ολοκλήρου στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, από το τμήμα Τρισδιάστατων Αναπαραστάσεων. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα με μεγάλες εκπαιδευτικές δυνατότητες και αποτελεί την αρχή ενός μεγάλου έργου στο πλαίσιο της Ολυμπιάδας 2004.

Ο Ναός του Δία στην Ολυμπία

Η ψηφιακή αναπαράσταση του ναού είναι τόσο ακριβής, ώστε να διακρίνονται πολλές από τις αρχιτεκτονικές του λεπτομέρειες. Οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να θαυμάσουν το φημισμένο άγαλμα του Δία, δημιούργημα του γλύπτη Φειδία και ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου, από το οποίο σήμερα δε σώζεται τίποτε, αλλά και τις μετόπες από τις περίφημες αναπαραστάσεις των άθλων του Ηρακλή. Επίσης, κοντά στον οπισθόδομο έχει τοποθετηθεί μια αγριελιά, που αναπαριστά την «Καλλιστέφανο Ελαία», τα κλαδιά της οποίας χρησίμευαν για να φτιάχνονται τα στεφάνια των ολυμπιονικών. Το ψηφιακό μοντέλο του ναού του Δία πλαισιώνουν η τοποθεσία της αρχαίας Άλτης και το καταπράσινο τοπίο του Κρόνιου λόφου και της Ολυμπίας, επιτυγχάνοντας μια ελεύθερη εικονική απόδοση του χώρου που περιέβαλλε το ναό.

Γενική άποψη του ναού από νοτιοανατολικά

Αξονική άποψη της ανατολικής όψης με θέα στο σηκό

Αξονική άποψη του αγάλματος του Δία

Το εξωτερικό τοπίο του ναού του Δία και η τοποθεσία της αρχαίας Άλτης

ΤΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ
Προορισμός: Ελληνική Ιστορία
Επισκεφθείτε τη σελίδα των χορηγιών!

ΙΔΡΥΜΑ ΜΕΙΖΟΝΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

γενικά

τρισδιάστατες αναπαραστάσεις

εικονική πραγματικότητα

εύρεση

english

Το τρίτο στη σειρά πρόγραμμα
εικονικής πραγματικότητας –μετά
την εικονική περιήγηση στην
αρχαία Μίλητο και το εκπαιδευτικό
πρόγραμμα για την ελληνική
ενδυμασία– έχει τίτλο «Ο Ναός του
Δία στην Ολυμπία» και δημιουργή-
θηκε, όπως και τα προηγούμενα,

εξ ολοκλήρου στο Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, από το τμήμα Τρισδιάστατων Αναπαραστάσεων. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα με μεγάλες εκπαιδευτικές δυνατότητες και αποτελεί την αρχή ενός μεγάλου έργου στο πλαίσιο της Ολυμπιάδας 2004.

Ο Ναός του Δία στην Ολυμπία

Η ψηφιακή αναπαράσταση του ναού είναι τόσο ακριβής, ώστε να διακρίνονται πολλές από τις αρχιτεκτονικές του λεπτομέρειες. Οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να θαυμάσουν το φημισμένο άγαλμα του Δία, δημιούργημα του γλύπτη Φειδία και ένα από τα επτά θαύματα του αρχαίου κόσμου, από το οποίο σήμερα δε σώζεται τίποτε, αλλά και τις μετόπες από τις περίφημες αναπαραστάσεις των άθλων

του Ηρακλή. Επίσης, κοντά στον οπισθόδομο έχει τοποθετηθεί μια αγριελιά, που αναπαριστά την «Καλλιστέφανο Ελαία», τα κλαδιά της οποίας χρησίμευαν για να φτιάχνονται τα στεφάνια των ολυμπιονικών. Το ψηφιακό μοντέλο του ναού του Δία πλαισιώνουν η τοποθεσία της αρχαίας Άλτης και το καταπράσινο τοπίο του Κρονίου λόφου και της Ολυμπίας, επιτυγχάνοντας μια ελεύθερη εικονική απόδοση του χώρου που περιέβαλλε το ναό.

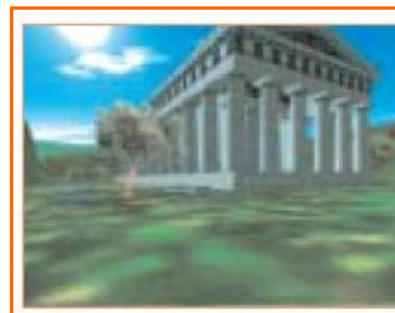
**Γενική άποψη
του ναού από
νοτιοανατολικά**

**Αξονική άποψη
της ανατολικής
όψης με θέα το
σηκό**

**Αξονική άποψη
του αγάλματος
του Δία**

**Το εξωτερικό
τοπίο του ναού
του Δία και η
τοποθεσία
της αρχαίας
Άλτης**

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Τι μπορεί να θαυμάσει ο επισκέπτης της ψηφιακής αναπαράστασης του ναού του Δία;

2 Συγκρίνοντας το κείμενο με τις εικόνες, βλέπετε να ταυτίζονται ή οι εικόνες περιέχουν πιο πολλά στοιχεία;

Κείμενο 3 [Οι σύγχρονες μαύρες τρύπες!]

Ενώ [...] οι «μίνι» μαύρες τρύπες (του διαστήματος) δεν έχουν γίνει ακόμα αποδεκτές από την επιστημονική σκέψη, ο υποφαινόμενος* υπο-πτεύεται ότι πράγματι υπάρχουν.

* υποφαινόμενος: εγώ ο ίδιος ή αυτός που υπογράφει ένα κείμενο.

Δεν έχουν όμως ηλικία 20 δισεκατομμυρίων, αλλά μόνον είκοσι ετών και ενεδρεύουν σε κάθε ελληνικό σπίτι, σε καφενεία χωριών και σε πλατείες. Οι μαύρες αυτές τρύπες έχουν μέγεθος 14, 21 ή και 27 ίντσες κι απορροφούν οτιδήποτε, ακόμα και μια φωτεινή σκέψη, αν πλησιάσει στον ορίζοντά τους. Χρόνος, αξίες, ανθρώπινη επικοινωνία εξαφανίζονται προς ένα άγνωστο εσωτερικό, που υπακούει σε νόμους όχι οικείους στην επιστήμη αλλά γνωστούς στην αγορά.

Ας σημειωθεί ότι οι σύγχρονες μαύρες τρύπες συνήθως εκπέμπουν το χυδαίο ή την παραμόρφωση της αλήθειας, την πολιτική ασημαντότητα και την αλαζονεία των ασήμαντων. Σπάνια να προβληθεί λόγος πολιτισμένος ή η γοητεία ενός προσώπου. Ευτυχώς ο τηλεθεατής

–συγγνώμη, ο φυσικός– γνωρίζει ότι η ενέργεια που εκπέμπουν αυτές οι μαύρες τρύπες αναλώνεται εις βάρος της ίδιας τους της ύπαρξης. Λέγεται μάλιστα ότι μια πειραματική συσκευή, που στη διεθνή βιβλιογραφία απαντάται με το όνομα τηλεκοντρόλ, έχει τη δυνατότητα να μεταπηδά ταχύτατα από το ένα κανάλι –συγγνώμη, τη μία μαύρη τρύπα– στην άλλη· έτσι διαχέεται η ενέργεια της κάθε μαύρης τρύπας και γίνεται λιγότερο επικίνδυνη η παρουσία της.

Υπάρχει μάλιστα και μια νεότερη θεωρία, που διατυπώνεται σε μνημένους επιστημονικούς κύκλους και σε ώρες άλαλες και μυστικές. Η θεωρία αυτή επιμένει ότι ένα από τα κουμπιά, συνήθως το επάνω δεξιά, αυτής της σωτήριας πειραματικής συσκευής είναι σε θέση να εξαφα-

νίσει ολότελα τη μαύρη τρύπα από τον ορίζοντά μας. Τότε ο άνθρωπος ανακαλύπτει πάλι τους άλλους και τον εαυτό του. Ανακαλύπτει τις εξαίσεις ή ταπεινές μουσικές του κόσμου και της ζωής, την πραγματική ζωή που μακράν από τις μαύρες τρύπες έχει άλλες πίκρες και περιεχόμενο.

Γιώργος Γραμματικάκης, εφημ.
ΤΟ ΒΗΜΑ, 1995 (διασκευή)

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Για ποιες μαύρες τρύπες 14, 21 ή και 27 ιντσών μιλάει ο συγγραφέας;
 - Πώς αυτές επηρεάζουν τη ζωή μας;
- 2** Πώς μπορεί ο τηλεθεατής να μειώσει τις βλαπτικές επιδράσεις της τηλεόρασης ή και να απαλλαγεί από αυτήν;

Κείμενο 4 [«Χάρι Πότερ» για όλες τις ηλικίες]

Όταν μια σειρά παιδικών βιβλίων έχει πουλήσει περισσότερα από εκατό εκατομμύρια αντίτυπα σε όλο τον κόσμο και έχει μεταφραστεί σε 47 γλώσσες, μπορούμε να μιλάμε για πρωτοφανές φαινόμενο. Τα τέσσερα βιβλία της σειράς της Τζόαν Ρόουλινγκ ξανάφεραν τα παιδιά στο διάβασμα και τα απομάκρυναν για λίγο από την οθόνη των βίντεο-γκέιμ. Το φαινόμενο «Χάρι Πότερ» μεταφέρθηκε και στον κινηματογράφο με μία από τις πιο πλέον πολυδιαφημισμένες παραγωγές.

Ο Αμερικανός σκηνοθέτης Κρις Κολόμπους έχει υπογράψει πολλές οικογενειακές ταινίες, όπως το «Μόνος στο σπίτι» και την «Κυρία Νταπφάιρ», ο κόσμος του όμως

ήταν τελείως
διαφορετικός
με τον κόσμο
του 11 χρόνου

Χάρι, ενός ορφανού αγοριού, που στα γενέθλιά του μαθαίνει ότι οι γονείς του δεν έχουν πεθάνει σε τροχαίο, αλλά ότι ήταν μάγοι που νικήθηκαν από έναν ισχυρότερο μάγο αφιερωμένο στο κακό. Στο Χάρι προσφέρεται μια θέση στο σχολείο των μάγων Χόγκγουαρτς, μπροστά του ανοίγεται ένας ολοκαίνουριος μαγικός κόσμος και μέσα σε αυτόν παρουσιάζεται η ευκαιρία να αντιμετωπίσει τον υπεύθυνο για το θάνατο των γονιών του.

«Είναι μια ταινία για παιδιά όλων των ηλικιών» σύμφωνα με τον παραγωγό Ντέιβιντ Χέιμαν. Στην ταινία μία από τις πιο ενδιαφέρουσες σκηνές είναι όταν ο Χάρι

ανακαλύπτει σε μια κρυφή αίθουσα ένα μαγικό καθρέφτη, μέσα στον οποίο βλέπει τον εαυτό του μαζί με τους νεκρούς του γονείς. Προσπαθεί να καταλάβει τι σημαίνει και αργότερα μαθαίνει ότι ο καθρέφτης δείχνει την πιο ποθητή μας επιθυμία. Είναι μια σκηνή γυρισμένη με πραγματική ευαισθησία και, όπως είπε ο Κρις Κολόμπους, μία από εκείνες που τον δυσκόλεψαν περισσότερο. Στην ερώτηση τι θα ήθελε να δει μέσα στον καθρέφτη, ο πρωταγωνιστής της ταινίας Ντανιέλ Ράντκλιφ είπε: «Να είμαι τόσο ευτυχισμένος σε όλη μου τη ζωή όσο και σήμερα».

ένθετο «Τέχνες και Γράμματα»,
εφημ. *Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*, 2004

Ερωτήσεις κατανόησης

- 1** Τι κατάφερε η συγγραφέας Τζόαν Ρόουλινγκ με τα βιβλία της;
- 2** Ποια σκηνή της ταινίας περιγράφεται στο άρθρο που διαβάσατε; Γιατί χαρακτηρίζεται ως μία από τις πιο ενδιαφέρουσες σκηνές της ταινίας;

B ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΑΟΡΙΣΤΟ ΑΡΘΡΟ

Άρθρο – Κλίση των άρθρων

Ήδη από τα βιβλία της Γλώσσας του Δημοτικού σχολείου γνωρίζουμε ορισμένες λέξεις που κλίνονται μαζί με τα ονόματα, τα άρθρα. Ας δούμε τι θυμόμαστε γι' αυτές τις λέξεις.

Ακούω και μιλώ

1. Υποθέστε ότι ακούσατε τις απόψεις του Γ. Γραμματικάκη (κείμεν. 3) σε μια τηλεοπτική συζήτηση.

- Ποιες λέξεις είναι άρθρα και σε τι χρησιμεύουν; Μπροστά από τι είδους λέξεις τα χρησιμοποιεί ο ομιλητής;

2. Στο μάθημα της Ιστορίας σε συνεργασία και με τον καθηγητή Πληροφορικής επισκέπτεστε την ιστοσελίδα του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού, για να «θαυμάσετε» την ψηφιακή απεικόνιση του ναού του Δία (κείμεν. 2). Με την είσοδό σας ακούτε τη φωνή του «ηλεκτρονικού ξεναγού» να σας καθοδηγεί.

- Παρατηρήστε αν χρησιμοποιεί άλλα άρθρα, για να αναφερθεί σε πρόσωπο ή πράγμα συγκεκριμένο-γνωστό, κι αν χρησιμοποιεί άλλα,

όταν αναφέρεται γενικά σε πρόσωπα ή πράγματα.

Διαβάζω και γράφω

1. Στο κείμενο 1 υπογραμμίστε τα άρθρα, καθώς και τις λέξεις που προσδιορίζουν. Αυτές οι λέξεις είναι ονόματα ή ρήματα; • Δηλώνουν πρόσωπα, πράγματα ή κάτι άλλο;

2. Από τα προηγούμενα κείμενα διαλέξαμε τα ονόματα που ακολουθούν. Συμπληρώστε τους αντίστοιχους τύπους του οριστικού άρθρου:

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
άρθρο			όνομα
αρσ.	θηλ.	ουδ.	
			χυδαίο (κείμεν. 3) γοητεία (κείμεν. 3) άνθρωπος (κείμεν. 3)

ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

άρθρο			όνομα
αρσ.	θηλ.	ουδ.	
			μαύρης τρύπας (κείμεν. 3) σχολικού προγράμματος (κείμεν. 1) κόσμου (κείμεν. 1)
			ορίζοντα (κείμεν. 3) πραγματική ζωή (κείμεν. 3) όνομα (κείμεν. 3)

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ

άρθρο			όνομα
αρσ.	θηλ.	ουδ.	
			μαύρες τρύπες (κείμεν. 3) κουμπιά (κείμεν. 3) καθηγητές (κείμεν. 1)

ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
άρθρο			όνομα
Αρσ.	θηλ.	ουδ.	
			άθλων (κείμεν. 2)
			άλλους (κείμεν. 3) επόμενες λέξεις (κείμεν. 1) στεφάνια (κείμεν. 2)

3. Βρείτε τους τύπους του αόριστου άρθρου (ένας, μια, ένα) στα εισαγωγικά κείμενα. • Αλλάξτε τους τύπους του αόριστου άρθρου με τύπους του οριστικού άρθρου. • Τι παρατηρείτε στη σημασία των νέων φράσεων που σχηματίστηκαν;

4. Στο κόμικ που ακολουθεί (κείμεν. 5), προσέξτε πότε χρησιμοποιείται το αόριστο άρθρο (ένας, μια, ένα) και πότε το αριθμητικό (ένας, μία, ένα).

Κείμενο 5 [Ηλεκτρονική γνωριμία]

Έφτασε ένα e-mail από την αγάπη μου. Γρήγορα να απαντήσω!

Μα τι σαχλαμάρες κάνεις; Είναι δυνατόν να αγαπιέσαι με μία σκύλα που ούτε καν έχεις δει;

Ούτε τα ονόματά σας δεν έχετε πει! Με παρατσούκλια επικοινωνείτε!

Ζηλεύεις επειδή μια σκυλίτσα με αγάπησε γι' αυτό που πραγματικά είμαι.

Γι' αυτό που είσαι;;; Είσαι σίγουρος γι' αυτό «Μελαγχολικό Ντόπερμαν»;

Ζήσης Παπαγεωργίου, περ. *RAM*,
Απρίλιος 2003

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Τα άρθρα είναι λέξεις που χρησιμοποιούμε μπροστά από ουσιαστικά, κυρίως για να δηλώσουμε αν αναφερόμαστε σε κάτι (πρόσωπο, πράγμα) συγκεκριμένο ή όχι.
- ▶ Η ελληνική γλώσσα έχει δύο άρθρα, το οριστικό (ο, η, το) και το αόριστο (ένας, μια, ένα).

► Το άρθρο μια χρησιμοποιείται ως
αόριστο άρθρο συνήθως χωρίς
τόνο, ενώ το αριθμητικό *μία*
χρησιμοποιείται πάντα τονισμένο.

5. Αναγνωρίστε με ποια πρόθεση
συνδυάζεται το οριστικό άρθρο στις
φράσεις που ακολουθούν:

- στην αγορά (κείμεν. 3)
- στον οπισθόδομο (κείμεν. 2)

Αναζητήστε και άλλα παραδείγματα
στο κείμενο 1.

6. Αφού εντοπίσετε τα άρθρα στο
κείμενο, χωρίστε τα σε δύο κατηγο-
ρίες: σ' αυτά που αναφέρονται σε
πρόσωπο ή πράγμα συγκεκριμένο
(οριστικό άρθρο) και σ' αυτά που
έχουν γενική και αόριστη σημασία
(αόριστο άρθρο).

ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

οριστικό άρθρο

τα (τέσσερα)

ουσιαστικό

βιβλία

ΓΕΝΙΚΗ - ΑΟΡΙΣΤΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

αόριστο άρθρο

μια (κρυφή)

ουσιαστικό

αίθουσα

7. Μήπως μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το οριστικό άρθρο και με άλλη σημασία; Για να απαντήσετε, να διαβάστε την πρόταση που ακολουθεί: «Τότε ο άνθρωπος ανακαλύπτει πάλι τους άλλους» (κείμ. 3).

- Μπορείτε να σκεφτείτε και άλλα παραδείγματα, όπου το οριστικό άρθρο χρησιμοποιείται με ανάλογη σημασία;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Το οριστικό άρθρο το χρησιμοποιούμε
α. συγκεκριμένα: όταν αναφερόμαστε σε κάτι που γνωρίζει ο ακροατής/αναγνώστης, ή μπορεί να το αναγνωρίσει, επειδή έχουμε ήδη μιλήσει γι' αυτό.

β. γενικευτικά: όταν η λέξη που συνοδεύει είναι «ο αντιπρόσωπος» του είδους, ή όταν αναφερόμαστε στα μέλη ενός συνόλου, π.χ. *Το λιοντάρι είναι ο βασιλιάς των ζώων.*

► Το αόριστο άρθρο το χρησιμοποιούμε συνήθως όταν αναφερόμαστε γενικά και αόριστα σε κάτι, το οποίο ίσως είναι άγνωστο στον ακροατή/αναγνώστη μας ή του είναι γνωστό, αλλά εμείς δε θέλουμε να μιλήσουμε συγκεκριμένα, π.χ. *τηλεφώνησα σε ένα φίλο μου.*

ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Ακούω και μιλώ

1. Υποθέστε ότι είστε ένας φίλος του Μπεν (κείμ. 1) και θέλετε να τον

ενημερώσετε για τον «ηλεκτρονικό» διαγωνισμό που διοργανώνεται στο σχολείο σας και να τον συμβουλέψετε να πάρει μέρος.

• Κάντε το σε προφορικό λόγο, στον οποίο θα χρησιμοποιήσετε και επίθετα που θα παράγονται από τα ρήματα: *αποκαλύπτω, αποφασίζω, βάλλω, σκέπτομαι.*

2. Επισκεφτήκατε μέσα από το διαδίκτυο την ψηφιακή αναπαράσταση του ναού του Δία. Σας έκαναν ιδιαίτερη εντύπωση τα χρώματα μέσα και έξω από το ναό. Μιλήστε για τα χρώματα αυτά στους γονείς σας, παράγοντας με τη χρήση των κατάλληλων καταλήξεων (επιθημάτων) επίθετα, π.χ. *κίτρινος* → *κιτρινωπός*.

Κείμενο 6 [Οι ειδήσεις των οκτώ]

Μοιάζει με μάχη αυτό που συμβαίνει κάθε βράδυ στις 8:00 περίπου, όταν το ένα μετά το άλλο τα δελτία ειδήσεων ξεδιπλώνουν την ειδησεογραφία της ημέρας. Μάχη της οποίας οι «συγκρούσεις» έχουν προαναγγελθεί με τρέιλερ, που διαφημίζουν τα πιο αιχμηρά όπλα της κάθε ομάδας κρούσης. Είναι οι υποσχέσεις του ενημερωτικού τηλεοπτικού προγράμματος για ένα «καυτό», γευστικό θέαμα με τις πολιτικές του πτυχές, αλλά με στοιχεία ίντριγκας, με το εφέ της τραγικότητας από το ημερήσιο τροχαίο ή το έγκλημα, εγχώριο ή εισαγωγής.

Πάντως η πολιτική-θέαμα, ο έρωτας-θέαμα, τα διαζύγια-θέαμα, η μητρική αγάπη-θέαμα, ο πόνος-

θέαμα, το αίμα, η καταστροφή
καταναλώνονται με πάθος.

Πιερ Μπουρντιέ, *Για την τηλεόραση*,
μτφρ. Α. Σωτηρίου, Κ. Διαμαντάκου,
εκδ. Πατάκη, 1998

Μαθαίνω ότι:

► Επίθετα παράγονται από
ουσιαστικά, ρήματα, επιρρήματα, ή
άλλα επίθετα. Στον πίνακα που
ακολουθεί μπορείτε να δείτε μερικά
παραδείγματα.

Επίθετα από:

ρήμα	ουσιαστικό
<i>τρομακτικός</i>	<i>ασημένιος</i>
<i>αγαπητός</i>	<i>ανοιξιάτικος</i>
<i>καμαρωτός</i>	<i>αγορίστικος</i>
<i>εκλέξιμος</i>	<i>τρομερός</i>

Επίθετα από:

επίθετο	επίρρημα
κοντούλης	χτεσινός
μεγαλούτσικος	
ασπριδερός	
βαθουλός	

Διαβάζω και γράφω

- 1. «αιχμηρά, γευστικό, πολιτικές, ημερήσιο, τροχαίο, εγχώριο» (κείμεν. 6): Από ποιες λέξεις παράγονται τα επίθετα αυτά;**
- 2. Αφού μελετήσετε προσεκτικά τα εισαγωγικά κείμενα (1, 2, 3), εντοπίστε τα επίθετα που παράγονται από ρήματα ή ουσιαστικά και δίπλα σημειώστε τις καταλήξεις (επιθήματα) που λαμβάνουν τα παράγωγα επίθετα.**

Επίθετο	Κατά- ληξη- επίθημα	ΠΑΡΑΓΕΤΑΙ ΑΠΟ:	
		ουσια- στικό	ρήμα
αποδεκτός (κειμ.3)	-ΤΟΣ		απο- δέχομαι
φωτεινός (κείμ.3)	-ΕΙΝΟΣ	φως	

3. Αφού διαβάσετε το κείμενο 6, βρείτε ένα ρήμα και τρία ουσιαστικά και παραγάγετε επίθετα προσθέτοντας τα κατάλληλα επιθήματα (καταλήξεις).

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

*Σε προηγούμενη ενότητα
παρουσιάσαμε τα πρώτα βήματα
για την προσέγγιση – γραφή ενός*

περιγραφικού κειμένου. Διαβάσαμε και γράψαμε κείμενα που αναφέρονται στην περιγραφή του χώρου. Σ αυτή την ενότητα, ξεκινώντας από την περιγραφή του χώρου, θα μελετήσουμε και την περιγραφή αντικειμένων, προσώπων, καταστάσεων κλπ.

Ακούω και μιλώ

- 1. Βλέποντας τις εικόνες και ακούγοντας την «ψηφιακή ξενάγηση» (κείμεν. 2) στο ναό του Δία, πείτε πώς ξεκινάει την περιγραφή του ο «ηλεκτρονικός ξεναγός», πώς τη συνεχίζει και πώς την ολοκληρώνει.**
- 2. Παρατηρώντας τη φωτογραφία που είδατε στην έκθεση Έλληνα φωτογράφου, περιγράψτε το περιε-**

χόμενο της, ξεκινώντας από το χώρο και καταλήγοντας στο πρόσωπο της φωτογραφίας.

περ. Φωτογραφία,
2003

Διαβάζω και γράφω

1. Στο πλαίσιο του μαθήματος της Ιστορίας, αναλαμβάνετε να ξεναγήσετε τους συμμαθητές σας στην ψηφιακή αναπαράσταση του ναού του Δία στην Ολυμπία. Οργανώστε την ξενάγηση γράφοντας ένα κείμενο που θα ακολουθεί ορισμένα βασικά βήματα, τα οποία έχετε συζητήσει με τον καθηγητή σας.
2. Ένας φίλος ή φίλη σας θέλει να αγοράσει ένα καινούριο κινητό

τηλέφωνο. Προτείνετέ του/της να αγοράσει το μοντέλο της παρακάτω φωτογραφίας περιγράφοντας προσεκτικά την εμφάνιση του, δηλαδή ξεκινώντας από τα γενικά χαρακτηριστικά (γενική εικόνα, μέγεθος κ.λπ.) να πηγαίνετε προς τα επιμέρους. Λάβετε υπόψη σας την περιγραφή και τις πληροφορίες που δίνονται δίπλα από τη φωτογραφία του κινητού τηλεφώνου.

NEW

Χωρίς σύνδεση

**Νέα slide-up
σχεδίαση
Τεχνολογία noise
Cancellation και voice clarity για
άνετη συνομιλία σε θορυβώδες
περιβάλλον**

- Οθόνη TFT 65.536 χρωμάτων
128x 160 pixels
- VGA Camera CMOS με Flash
- Ψηφιακό 4x Zoom Timer
- Multi-shot (Μέχρι 15 καρέ σε 2,5 δευτερόλεπτα)
- Προσθέστε κάδρα στις φωτογραφίες
- Ενσωματωμένα ψηφιακά εφέ (8)
- Δυνατότητα ανοιχτής συνομιλίας
- Πολυφωνικοί ήχοι τόνων
- Εφαρμογές και παιχνίδια Java
- Αποστολή και λήψη MMS, EMS και SMS
- Συνολική μνήμη 21 MB
- Αναγνώριση κλήσης και με φωτογραφία καλούντος

ΜΕ ΤΗΝ ΕΓΓΥΗΣΗ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΗΜΗΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΙΑΣ

3. Αφού διαβάσετε το κείμενο 7 και τον πίνακα που το συνοδεύει, παρακολουθήστε (μέσα από ένα απλό διάγραμμα) την πορεία και τον τρόπο με τον οποίο ο συγγραφέας περιγράφει την κοπέλα. Μπορείτε να δείτε κι ένα άλλο είδος σατιρικής περιγραφής προσώπου στο ποίημα του Γ. Σουρή «Η ζωγραφιά μου» (απόσπασμα, στο Γ. Σουρή, Άπαντα, επιμ. Γ. Βαλέτας, εκδ. Γιοβάνη, 1966):

***Μπόι δύο πήχες
όψη κακή
γένια με τρίχες
εδώ κι εκεί.***

***Κούτελο θείο
λίγο πλατύ
τρανό σημείο
του ποιητή.***

***Δύο μαύρα μάτια
χωρίς κακία
γεμάτα λαύρα
μα και βλακεία.***

***Μακρύ ρουθούνι
πολύ σχιστό
κι ένα πηγούνι
σαν το Χριστό.***

Κείμενο 7 [Ένα ξεχωριστό κορίτσι...]

Τις τελευταίες ημέρες της παραμονής μου, εμφανίστηκε στο μπαρ ένα ξεχωριστό κορίτσι, που πραγματικά με τράβηξε στο δρόμο του. Κατέβαινε απ' το λεωφορείο τελευταία και ερχόταν στο μπαρ με παράξενο λικνισμό. Σαν να ήταν λιγάκι κουτσή, αλλά δεν ήταν. Ψηλή, λεπτοφυής, με πυκνά σκουροκάστανα μαλλιά, κουρεμένα μοντέρνα, αγορίστικα. Ήταν πιο πολύ νόστιμη παρά όμορφη, με μια υπερήφανη λύπη. Έπιανα τον εαυτό μου, τ' απομεσήμερα στο σπίτι, να σκέφτεται το πρόσωπό της. Είχε μεγάλα μάτια, μουντά πράσινα, λιγάκι εξόφθαλμα. Κατέβαιναν τα ματόκλαδα παρακάτω απ' το κανονικό. Σαν να μισοκοιμόταν. Αντιθέτως, τα τόξα

των φρυδιών της ήταν ζωηρά,
καλογραμμένα. Πάντως, της
πήγαινε πολύ το καλοκαίρι.

Σωτ. Δημητρίου, *Η φλέβα
του λαιμού*, εκδ. Πατάκη, 1998

Πίνακας του Κυριάκου
Κατζουράκη από
το εξώφυλλο του βιβλίου

Ε ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1 Με αφετηρία την περιγραφή
ενός χώρου (του ναού του Δία),
αλλά και άλλες αντίστοιχες περιγρα-
φές που θα αναζητήσετε στα βιβλία
της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας, των
Αρχαίων Ελληνικών και άλλες σε

χρηστικά κείμενα των εφημερίδων (π.χ. μικρές αγγελίες), συγκεντρώστε ένα λεξιλόγιο κατάλληλο για την περιγραφή ενός χώρου ή κτιρίου.

Ουσιαστικά	τοποθεσία, η τοπίο, το
Επίθετα	καταπράσινος
Ρήματα	διακρίνω, -ομαι

1 Με αφετηρία το λογοτεχνικό κείμενο που διαβάσατε (κείμ. 7) αλλά και από τη μελέτη άλλων κειμένων (από τη λογοτεχνία, το θέατρο, τον κινηματογράφο, τα μουσεία, το διαδίκτυο κ.λπ.), συλλέξτε λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται στην περιγραφή του σώματος και του προσώπου ενός ανθρώπου (άντρα ή γυναίκας).

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	ΕΠΙΘΕΤΑ
<u>το σώμα</u>	
<u>εμφάνιση- ενδυμασία</u>	

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	ΕΠΙΘΕΤΑ
<u>βάδισμα</u>	
<u>πρόσωπο</u> (μάτια, μύτη, χαμόγελο)	

ΣΤ

**ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΛΟΓΟΥ**

Ακούω και μιλώ

1. Πριν από λίγες μέρες παρακολουθήσατε μια κινηματογραφική ταινία. Προσπαθήστε να περιγράψετε σε ένα φίλο ή σε μια φίλη σας τα χαρακτηριστικά του προσώπου

των πρωταγωνιστών της ταινίας,
που βλέπετε στην παρακάτω
φωτογραφία.

Από διαφημιστικό
έντυπο της
κινηματογραφικής
ταινίας *Τιτανικός*

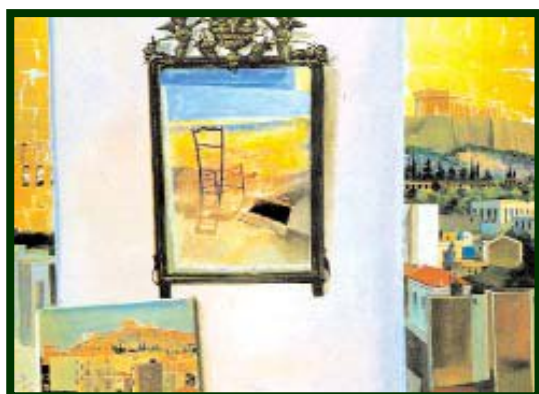
2. Σε μια συζήτηση με τους γονείς
σας και μερικούς φίλους τους κά-
ποιοι σας τονίζουν ότι η πλοήγηση
(το σερφάρισμα) στο διαδίκτυο
περισσότερο βλάπτει παρά ωφελεί.
Απαντήστε τους, αναφέροντας σε τι
έχετε ωφεληθεί εσείς από τα
«ταξίδια» στον Παγκόσμιο Ιστό.

Διαβάζω και γράφω

1. Στο πλαίσιο του μαθήματος των
Καλλιτεχνικών, επισκεφτήκατε ηλε-

κτρονικά ή πραγματικά μια έκθεση ζωγραφικής με έργα Ελλήνων ζωγράφων στην Εθνική Πινακοθήκη. Σας έκαναν εντύπωση οι παρακάτω πίνακες. Σε ένα κείμενο δύο παραγράφων, το οποίο θα στείλετε σε ένα φίλο σας με το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (μαζί με τις εικόνες – πίνακες), περιγράψτε το περιεχόμενο των πινάκων, ξεκινώντας από τα γενικότερα χαρακτηριστικά και πηγαίνοντας στα ειδικότερα.

**Σπ. Βασιλείου,
*Ο μικρόκοσμος της
οδού Γουέμπστερ,*
Εθνική Πινακοθήκη,
Μουσείο Αλεξάν-
δρου Σούτζου**

Θ. Βρυζάκης
Πολεμική σκηνή,
Εθνική Πινακοθήκη,
Μουσείο Αλεξάνδρου
Σούτζου

2. Διαβάζοντας μια εφημερίδα συναντήσατε το παρακάτω σκίτσο. Ποια «συμπεριφορά» αρκετών τηλεοπτικών καναλιών σατιρίζει ο σκιτσογράφος; • Σε ένα κείμενο τριών παραγράφων (300 λέξεις), που θα δημοσιευτεί στην ηλεκτρονική ή έντυπη εφημερίδα του σχολείου σας, προσπαθήστε να εξηγήσετε γιατί ορισμένοι τηλεοπτικοί σταθμοί υπερπροβάλλουν γεγονότα βίας, δυστυχημάτων κ.λπ.

**...ΚΑΙ ΑΥΤΗ ΤΗ ΣΤΙΓΜΗ
ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΤΗΛΕΘΕΑΤΕΣ Ο
ΜΙΚΡΟΣ ΓΑΝΤΖΩΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ
ΜΙΚΡΟΦΩΝΟ ΤΟΥ ΚΑΝΑΛΙΟΥ
ΜΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΣΥΡΕΤΑΙ
ΖΩΝΤΑΝΟΣ ΑΠΟ ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ
ΤΗΣ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑΣ!!!**

**Σκίτσο του Ακοκαλίδη, στο
*Έλληνες γελοιογράφοι του 20ού
αιώνα*, επιμ. Γήσης Παπαγεωργίου,
εκδ. Αστραία, 1999**

Διαθεματική εργασία «Εικόνες του εαυτού μας και του κόσμου στο διαδίκτυο»

- ▶ Συνεργαζόμενοι σε ομάδες των δύο ατόμων και με τον καθηγητή της Πληροφορικής, επιχειρήστε να διαμορφώσετε ένα ηλεκτρονικό λεύκωμα, στο οποίο θα περιγράφετε μέσα από ποικίλο ηλεκτρονικό υλικό, εικόνες (σχέδια, σκίτσα, φωτογραφίες κ.λπ.) και κείμενα σημαντικές πτυχές της καθημερινής ζωής αλλά και του χώρου ζωής σας. Πιο συγκεκριμένα:
 - Συλλογή φωτογραφικού υλικού.
 - Απόδοση–κατασκευή μέσα από τη ζωγραφική του πορτρέτου του άλλου.
 - Σκίτσα που σατιρίζουν τον κόσμο ή τον εαυτό σας.

- Πολιτιστικό υλικό (μουσεία, αρχεία, επιλογή κινηματογραφικών ταινιών κ.λπ.).
- Κείμενα με βιωματικό ή κριτικό περιεχόμενο για πρόσωπα και πράγματα–γεγονότα της κοινωνικής σας ζωής.

Εναλλακτικά:

► **Οργανώστε μια ηλεκτρονική έκθεση της τάξης σας στο διαδίκτυο.**

«Η πλαστή εικόνα του κόσμου από τα σύγχρονα ΜΜΕ και η ανατροπή της»

Χωρισμένοι σε ομάδες, επιλέξτε ένα γεγονός της επικαιρότητας που απασχόλησε την κοινή γνώμη και συλλέξτε:

- Υλικό (φωτογραφίες, ήχο). Πώς παρουσιάστηκε από τα τηλεοπτικά δελτία;

- Πώς το παρουσίασαν το ραδιόφωνο και οι εφημερίδες;
- Πώς παρουσιάστηκε σε σελίδες του διαδικτύου;
- Πώς το αντιμετωπίσατε–κρίνατε εσείς (προσωπικά κείμενα);

Χρήσιμες ηλεκτρονικές διευθύνσεις

1. <http://www.ime.gr> (Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού)
2. <http://www.benaki.gr> (Μουσείο Μπενάκη)
3. <http://www.ert.gr> (Ελληνική Ραδιοφωνία-Τηλεόραση)
4. <http://www.google.com> (Μηχανή αναζήτησης στο διαδίκτυο)

ΑΣ ΘΥΜΗΘΟΥΜΕ ΤΙ ΜΑΘΑΜΕ ΣΕ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ

► Από τα άρθρα

Χρησιμοποιείται:

α. συγκεκριμένα,

π.χ.

β. γενικευτικά,

π.χ.

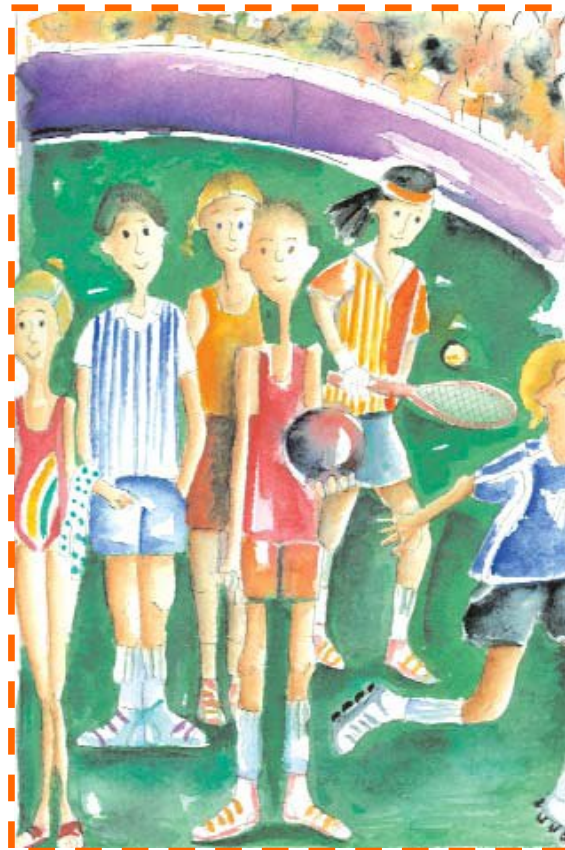
Το χρησιμοποιούμε
για να αναφερθούμε
γενικά κι αόριστα
σε κάτι,

π.χ.

► Εκτός από ένα χώρο, μπορούμε
να περιγράψουμε και

8η ενότητα

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ: Παρακολουθώ και συμμετέχω

Σ' αυτή την ενότητα:

Θα γνωρίσουμε την παρατακτική σύνδεση και το ασύνδετο σχήμα στο λόγο μας.

Θα μάθουμε ορισμένους συνδέσμους που χρησιμοποιούμε στην παρατακτική σύνδεση.

Θα μελετήσουμε τα σημεία στίξης που χρησιμοποιούμε στην παρατακτική σύνδεση και στο ασύνδετο σχήμα.

Θα συνεχίσουμε την μελέτη των αφηγηματικών κειμένων και τις παρατηρήσεις μας πάνω στο λόγο της αφήγησης.

Θα συζητήσουμε και θα γράψουμε για τον αθλητισμό και τους Ολυμπιακούς Αγώνες στο παρελθόν και στην εποχή μας, είτε αθλούμαστε οι ίδιοι είτε μας αρέσει να παρακολουθούμε αγώνες.

Κείμενο 1 Ένας υπέροχος μαραθωνοδρόμος

Η εκκίνηση

Εκείνη τη στιγμή ο γυμναστής πυροβόλησε στον αέρα, ο κόσμος αλάλαζε, οι αθλητές ξεχύθηκαν μπροστά. Έπρεπε να φτάσουν στον Αϊ-Γιώργη, δέκα χιλιόμετρα για να πάνε, άλλα τόσα για να γυρίσουν πίσω, να τερματίσουν στο μόλο.

Εκεί μπροστά, στην εξέδρα των επισήμων, ήταν δεμένη η κορδέλα του τερματισμού. Οι μαθητές ανέμισαν τα γαλάζια σημαιάκια. Οι μαθήτριες τα λευκά μαντίλια του χορού τους.

Ο Κηρολίβανος έφυγε σάϊτα πρώτος και χάθηκε στον ορίζοντα. Ο Πέτρος ξεκίνησε επιφυλακτικά, σχεδόν βιάδιζε, γέροντας περισσότερο από κάθε άλλη φορά στο πλάι, και κοίταζε διαρκώς πίσω του. Πολλοί έδειχναν να δυσφορούν με το θέαμα. Ξεφυσούσαν και χειρονομούσαν.

[...]

Ο τερματισμός

Προχωρούσε τώρα μπροστά τους ξυπόλυτος πια, με τεράστιες δρασκελιές, πλησίαζε το χώρο του τερματισμού. Τα μάτια ήταν γουρλωμένα αφύσικα, πεταμένα από την υπερπροσπάθεια έξω από τις κόγχες τους, έτρεχε ο ιδρώτας ποτάμι, έμοιαζε έτοιμος να καταρρεύσει, να διαλυθεί, να βγει η ψυχή από το εξοντωμένο σώμα, το

ταλαιπωρημένο, αλλά μια γλυκιά λάμψη, ένα φως γαλάζιο, είχε περιχυθεί στο πρόσωπο του. Το φαρδύ χαμόγελο λαμποκοπούσε πάνω στα δόντια του που φάνταζαν διπλάσια.

Ο Πέτρος έκοψε θριαμβευτικά την κορδέλα, την τράβηξε μαζί του με το ένα χέρι, την έσυρε πίσω του, χωρίς να ανακόψει καθόλου το ρυθμό του.

Ανδρέας Μήτσου, «Ένας υπέροχος μαραθωνοδρόμος», στο *Κότινοι και στέφανοι*, Οργανωτική Επιτροπή
Αθήνα 2004

Ερωτήσεις κατανόησης

1 Σε τι είδους αθλητική εκδήλωση αναφέρεται το κείμενο;

2 Πώς νιώθει ο νικητής την ώρα του τερματισμού; • Από ποια σημεία του κειμένου το καταλαβαίνουμε;

Κείμενο 2 Οι Ολυμπιακοί Αγώνες στην Αρχαιότητα

Με τους αγώνες θεμελιώνεται το ιδανικό της ευγενικής άμιλλας, που θα αποτελέσει τη βάση της αγωγής των νέων σ' όλες τις ελληνικές πόλεις και το κύριο κίνητρο για την καλλιέργεια και μέγιστη δυνατή ανάπτυξη των σωματικών, ψυχικών και διανοητικών ικανοτήτων του ανθρώπου. Κανένας άλλος λαός, πριν και μετά τους Έλληνες, δεν έθεσε έναν τέτοιο στόχο και μάλιστα σε τόση αποκλειστικότητα και ένταση. Και σε κανέναν άλλο λαό η επιβράβευση του ιδανικού

αυτού, το στεφάνι της νίκης, δε στάθηκε τόσο σταθερά το ύψιστο αγαθό ανάμεσα σε όλους τους θησαυρούς του κόσμου, που θα μπορούσαν να χορηγήσουν οι θεοί στον άνθρωπο. Το αγωνιστικό στοιχείο υπήρξε ο βασικός παράγοντας για τη διαμόρφωση του ελληνικού πολιτισμού στο σύνολο του, γιατί σ' αυτό οφείλεται κάθε σπουδαία επίτευξη όχι μόνο στην άθληση, αλλά και στα γράμματα, στις τέχνες, στην πολιτική και σε κάθε άλλη εκδήλωση της ζωής.

Ό,τι ο ελληνικός κόσμος ονειρεύτηκε και πάσχισε να αποκτήσει, την ενότητα και την ειρήνη, πραγματοποιήθηκε στα ελληνικά ιερά που ήταν και τα αγωνιστικά κέντρα, και προπάντων στο Ιερό της Ολυμπίας. Όσο διαρκούσε η ιερή εκχειρία, οι Έλληνες, κάτω από την αόρατη

παρουσία και προστασία των θεών, παραμέριζαν τις διαμάχες τους και επιδίδονταν σε ειρηνικά έργα. Ο διαλυτικός ανταγωνισμός και το αλληλοσπάραγμα έδιναν τη θέση τους για λίγο χρόνο στην ευγενική και δημιουργική άμιλλα. Κατά το διάστημα αυτό σοφοί και λόγιοι είχαν τη ευκαιρία να διαβάσουν στην Ολυμπία τα έργα τους και να προτρέψουν τους Έλληνες σε ομόνοια. Και εδώ βρίσκεται η μεγάλη προσφορά του Ιερού της Ολυμπίας. Στο χώρο της συνειδητοποιούσαν οι Έλληνες την πνευματική τους ενότητα πάνω από τις επιμέρους διαφορές που τους χώριζαν. Η Ολυμπία δεν οδήγησε βέβαια σε μια πανελλήνια πολιτική ένωση, κατόρθωσε όμως κάτι σπουδαιότερο: να επιβληθούν και να αποκρυσταλλω-

θούν τα κοινά χαρακτηριστικά του ελληνικού πνεύματος, παρά τις αντιδικίες, τους ανταγωνισμούς και τον κατακερματισμό των Ελλήνων στις εχθρικές και απομονωμένες μεταξύ τους ελληνικές πόλεις.

Η Ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων, Εκδοτική Αθηνών, 1976

Ερωτήσεις κατανόησης

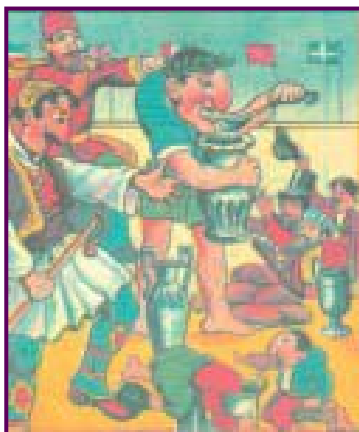
1 Τι πρόσφεραν οι Ολυμπιακοί Αγώνες στον πολιτισμό που δημιούργησαν οι Έλληνες; • Με ποια ιδανικά τον εμπλούτισαν;

2 Τι ήταν στην Αρχαιότητα η εκεχειρία;

Κείμενο 3

[Αγώνες φασουλάδας]

(Ο Καραγκιόζης έχει αποφασίσει να πάρει μέρος ως αθλητής στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Ακολουθεί η συνάντησή του με το Σελήμ μπέη για να συζητηθούν οι λεπτομέρειες της συμμετοχής του.)

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Έλα, έλα, άσ' τη συζήτηση τώρα και μη χασομεράμε. Πάμε για φαΐ.

ΧΑΤΖΗΒΑΤΗΣ: Μπα, τρομάρα να σου 'ρθει, μούργο. Πάλι φαΐ.

ΚΑΡ.: Πάψε συ, ρε γρουσούζη.

ΣΕΛΗΜ: Καλά σου λέει,
Καραγκιόζη. Δεν πρέπει να τρως
πολύ, γιατί θα παχύνεις, θα
βαρύνεις κι ύστερα, πώς θα τρέξεις
στους αγώνες;

ΚΑΡ.: Τι λέει βρε ο χάχας; Άμα δε
φάω, να δυναμώσω, πώς θα τρέξω,
βρε;

ΣΕΛ.: Τέλος πάντων. Ας αφήσουμε
τήρα τα αστεία και να κοιτάξουμε
τη δουλειά μας. Λοιπόν,
Καραγκιόζη, από αύριο αρχίζει η
συστηματική προπόνηση.

ΚΑΡ.: Πόσες φορές θα τρώω;

ΣΕΛ.: Μπα, κακός σου καιρός, παιδί
μου! Όλο στο φαγητό είναι ο νους
σου; Θα τρως, τέλος πάντων, ό,τι
θέλεις.

ΚΑΡ.: Και τι θα παίρνω;

ΣΕΛ.: Ααα! Οι αθλητές δεν
πληρώνονται.

ΚΑΡ.: Μπα;

ΣΕΛ.: Ε, μα βέβαια. Οι αθλητές δεν πληρώνονται, αγωνίζονται για το στεφάνι.

ΚΑΡ.: Πώς; Τι; Τι είπες, βρε γρουσούζη; Πάτε να με ξαναπαντρέψετε;

ΣΕΛ.: Όχι, παιδί μου. Στεφάνι εννοώ, δηλαδή ένα στεφάνι από κλαδί ελιάς που βάζουν στο κεφάλι του νικητή. Επίσης θα πάρεις και κάνα κύπελλο.

ΚΑΡ.: Τενεκεδένιο για το συσσίτιο;

ΣΕΛ.: Όχι, παιδί μου. Κύπελλο μεγάλο με δυο χερούλια, σε σχήμα αρχαϊκό, ωραίο.

ΚΑΡ.: Και δεν μου λες, τι θα 'χει μέσα;

ΣΕΛ.: Τίποτα.

ΚΑΡ.: Δεν το γεμίζετε με φασουλάδα;

ΣΕΛ.: Μα τρελός είναι, ντιπ για ντιπ τρελός τούτος!

ΚΑΡ.: Γιατί, βρε κουτόμπη; Καλά σου λέω. Λεφτά δε δίνετε. Στο κύπελλο δε βάζετε φασουλάδα, ε, τότε γιατί δηλαδή ν' αγωνιστώ; Έτσι τζάμπα; Μπα, δε συμφέρει. Φεύγω.

ΣΕΛ.: Έλα δω, βρε.

ΚΑΡ.: Α, πα, πα. Δε συμφέρει, παιδί μου. Μπα... Κορόιδο, δηλαδή, πάτε να με πιάσετε;

ΣΕΛ.: Καλά, βρε παιδί μου. Το κύπελλο που θα δώσουμε σε σένα θα το γεμίσουμε με φασουλάδα.

ΚΑΡ. Εμ έτσι βέβαια.

ΣΕΛ.: Τι να κάνουμε; Να ησυχάσω από σένα.

ΚΑΡ.: Εμ να 'χει και γούστο η υπόθεση.

ΣΕΛ.: Κοίτα όμως να έρθεις πρώτος. Να νικήσεις.

ΚΑΡ.: Μωρ' τι σε νοιάζει εσένα; Θα τους φάω όλους.

ΣΕΛ.: Αφερίμ!* Σε θέλω.

*** αφερίμ: μπράβο**

**Ο Καραγκιόζης Ολυμπιονίκης,
φυλλάδιο Νο 73, εκδ. Άγκυρα,
αναδημοσίευση στην εφημ.
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ένθετο «Επτά
ημέρες», «Παιδί και Ολυμπιακοί
Αγώνες», 2004**

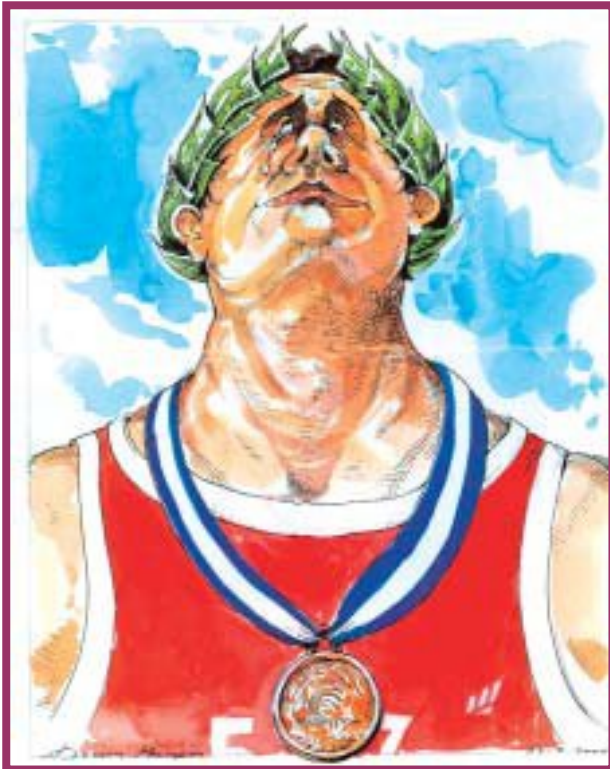
Ερωτήσεις κατανόησης

1 Γιατί τα λόγια και οι αντιδράσεις του Καραγκιόζη μάς προκαλούν γέλιο;

2 Ποια από τα ιδανικά των Ολυμπιακών Αγώνων (έτσι όπως τα είδαμε στο κείμενο 2) φαίνεται να αγνοεί και να διακωμωδεί ο Καραγκιόζης; • Γιατί παρ' όλ' αυτά μας είναι συμπαθής;

Κείμενο 4 [Ο Ολυμπιονίκης]

Ερωτήσεις κατανόησης

Ηλίας Μακρής,
περ. «Κ», εφημ.
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ,
2004

1 Στο σκίτσο βλέπουμε έναν ολυμπιονίκη που μόλις του απονεμήθηκε το χρυσό μετάλλιο. Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές παρουσιάζει αυτός ο ολυμπιονίκης με τους ολυμπιονίκες που έχετε συνηθίσει να βλέπετε στους Αγώνες;

2 Τι είδους συναισθήματα σας προκαλεί το σκίτσο;

B

ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΔΕΣΗ – ΑΣΥΝΔΕΤΟ ΣΧΗΜΑ

B1

Περίοδοι λόγου - Κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις

Ακούω και μιλώ

1. • Βρείτε και υπογραμμίστε τα ρήματα σε κάθε απόσπασμα που ακολουθεί.
 - Μπορείτε να πείτε σε ποια πρόταση ανήκει το κάθε ρήμα;
 - Χωρίστε κάθε απόσπασμα στις προτάσεις που το αποτελούν.
 - α. «Όσο διαρκούσε η ιερή εκχειρία, οι Έλληνες παραμέριζαν τις διαμάχες τους και επιδίδονταν σε ειρηνικά έργα» (κείμ. 2)
 - β. «Στο χώρο της συνειδητοποιούσαν οι Έλληνες την πνευματική τους ενότητα πάνω από τις

επιμέρους διαφορές που τους χώριζαν» (κείμεν. 2)

γ. «Ο Κηρολίβανος έφυγε σαΐτα πρώτος και χάθηκε στον ορίζοντα» (κείμεν. 1)

δ. «Θα τρωσ, τέλος πάντων, ό,τι θέλεις» (κείμεν. 3)

2. Ποιες από τις προτάσεις που εντοπίσατε στη δραστηριότητα 1 συμπληρώνουν το νόημα άλλων προτάσεων και δεν μπορούν να σταθούν στο λόγο μόνες τους;

• Ποιες από τις προτάσεις των ίδιων αποσπασμάτων δεν εξαρτώνται από καμιά άλλη πρόταση;

3. Μερικές από τις προτάσεις που βρήκατε στην προηγούμενη δραστηριότητα ξεκινούν με μια λέξη που τις συνδέει με μια άλλη πρόταση. Μπορείτε να βρείτε τις λέξεις αυτές;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Ένα τμήμα του λόγου που εκτείνεται από τελεία σε τελεία λέγεται περίοδος.
- ▶ Η περίοδος μπορεί να αποτελείται μόνο από μία ή και από περισσότερες προτάσεις.
- ▶ Μια πρόταση που δεν εξαρτάται από καμιά άλλη λέγεται κύρια / ανεξάρτητη πρόταση. Μια πρόταση που συμπληρώνει το νόημα μιας άλλης και εξαρτάται από αυτήν λέγεται εξαρτημένη / δευτερεύουσα πρόταση
- ▶ Οι λέξεις που συνδέουν κύριες ή δευτερεύουσες προτάσεις μεταξύ τους λέγονται σύνδεσμοι, π.χ. *και, όμως, ότι, μήπως* κτλ.

Διαβάζω και γράφω

1. «Κατά το διάστημα αυτό σοφοί και λόγιοι... ελληνικές πόλεις» (κείμεν. 2): Χωρίστε το απόσπασμα σε περιόδους λόγου. • Στη συνέχεια προσπαθήστε να χωρίσετε τις περιόδους σε προτάσεις. • Τέλος εντοπίστε και καταγράψτε τους συνδέσμους που υπάρχουν στο απόσπασμα και συνδέουν τις προτάσεις.

2. • Χωρίστε τις τρεις περιόδους λόγου που ακολουθούν σε προτάσεις:

α. «Το κύπελλο, που θα δώσουμε σε σένα, θα το γεμίσουμε με φασουλάδα» (κείμεν. 3)

β. «Πολλοί έδειχναν να δυσφορούν με το θέαμα» (κείμεν. 1)

γ. «Ξεφυσούσαν και χειρονομούσαν» (κείμεν. 1)

- Ποιες από τις προτάσεις αυτές είναι κύριες και ποιες δευτερεύουσες;
- Καταγράψτε τους συνδέσμους των τριών αυτών περιόδων.

B2

Παρατακτική σύνδεση προτάσεων – περιόδων

Κείμενο 5 [Βιογραφία του Σπύρου Λούη]

Λούης, Σπύρος (Μαρούσι, 1872 – Αθήνα, 1940). Νικητής Μαραθώνιου δρόμου κατά τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896. Θρυλική μορφή του ελληνικού αθλητισμού. Ήταν νερουλάς, μετέφερε δηλαδή με το κάρο του νερό από το Μαρούσι στην Αθήνα. Επέδειξε ικανότητες δρομέα

αντοχής κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής του θητείας και με προτροπή γνωστών του αποφάσισε να πάρει μέρος στην Ολυμπιάδα των Αθηνών. Το αγώνισμα τελέστηκε στις 10 Απριλίου (παλιό ημερολόγιο: 28 Μαρτίου 1896) από το Μαραθώνα προς την Αθήνα (απόσταση 42.152 μ.) και πήραν μέρος σ' αυτό άλλοι 12 Έλληνες. Ο Λούης ξεκίνησε συντηρητικά τον αγώνα, άφησε τους αντιπάλους του να προηγηθούν και να καταπονηθούν και στη συνέχεια, με υπερένταση δυνάμεων, πέτυχε να τους υποσκελίσει στο ύψος της Αγίας Παρασκευής, 9 χλμ. πριν από το τέρμα, και να τεθεί επικεφαλής. Τερμάτισε πρώτος στο Παναθηναϊκό Στάδιο (σε 2 ώρες 58' 50"), όπου του έγινε θεαματική υποδοχή από το κοινό.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, ο Λούης τιμήθηκε επανειλημμένα για τον άθλο του εκείνο, που πρόσφερε στην Ελλάδα το πρώτο χρυσό της ολυμπιακό μετάλλιο. Το 1936 μάλιστα, κλήθηκε στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Βερολίνου και μπήκε πρώτος στο στάδιο, φορώντας τη φουστανέλα του, επικεφαλής της ελληνικής ομάδας.

Παγκόσμιο *Βιογραφικό Λεξικό*,
Εκδοτική Αθηνών, 1986

Ακούω και μιλώ

1. Χωρίστε τις τέσσερις περιόδους που ακολουθούν σε προτάσεις.

• Ποιες από τις προτάσεις αυτές είναι κύριες και ποιες δευτερεύουσες;

α. «Επέδειξε ικανότητες δρομέα αντοχής κατά τη διάρκεια της

στρατιωτικής του θητείας και με προτροπή γνωστών του αποφάσισε να πάρει μέρος στην Ολυμπιάδα των Αθηνών» (κείμεν. 5)
β. «Η Ολυμπία δεν οδήγησε βέβαια σε μια πανελλήνια πολιτική ένωση, κατόρθωσε όμως κάτι σπουδαιότερο» (κείμεν. 2)
γ. «Κατά το διάστημα αυτό σοφοί και λόγιοι είχαν την ευκαιρία να διαβάσουν στην Ολυμπία τα έργα τους και να προτρέψουν τους Έλληνες σε ομόνοια» (κείμεν. 2)
δ. «Ήταν νερουλάς, μετέφερε δηλαδή με το κάρο του νερό από το Μαρούσι στην Αθήνα» (κείμεν. 5)

2. Τι είδους προτάσεις, κύριες ή δευτερεύουσες, συνδέουν οι υπογραμμισμένοι σύνδεσμοι σε καθεμιά από τις παραπάνω περιόδους λόγου; • Σε ποια περίπτωση έχει

χρησιμοποιηθεί κόμμα ανάμεσα στις προτάσεις της κάθε περιόδου;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Όταν δύο ή περισσότερες προτάσεις συνδέονται με συνδέσμους, όπως οι: *και, ούτε, ή, είτε, αλλά, παρά, όμως, δηλαδή, όχι μόνο - αλλά και, λοιπόν, ωστόσο,* τότε λέμε ότι συνδέονται παρατακτικά.
- ▶ Παρατακτικά συνδέονται όμοιες προτάσεις, δηλαδή κύριες με κύριες ή δευτερεύουσες με δευτερεύουσες.

Διαβάζω και γράφω

1. Καταγράψτε και μελετήστε τους υπογραμμισμένους συνδέσμους που χρησιμοποιούνται στα

αποσπάσματα της δραστηριότητας 1 (Ακούω και μιλώ). • Γράψτε ποια σημασία έχει ο καθένας από αυτούς. • Πώς συνδέει την πρόταση που εισάγει με την προηγούμενη;

2. Βρείτε στη σχολική γραμματική όλους τους συνδέσμους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην παρατακτική σύνδεση προτάσεων και καταγράψτε τους στο τετράδιό σας. • Στη συνέχεια φτιάξτε δικές σας περιόδους λόγου χρησιμοποιώντας μερικούς από τους συνδέσμους αυτούς.

Κείμενο 6 Δε σταματώ να τραγουδώ ποτέ!

Στο μυαλό μου ξετυλίγονται μία μία οι εικόνες. Από εκείνο το πρωινό της 12ης Ιουνίου, όταν ξημερώματα άυπνος έφευγα για το

Πόρτο μέσω Φρανκφούρτης. Τότε είχα υπολογίσει να λείψω 10 ημέρες για τα τρία ματς με την Πορτογαλία, την Ισπανία και τη Ρωσία. Δεν είχαν περάσει παρά λίγες ώρες παραμονής μου στην Πορτογαλία, όταν έγινε το πρώτο θαύμα. Η Ελλάδα κέρδισε με 2-1 την οικοδέσποινα Πορτογαλία στο «Ντραγκάο» και από το πρώτο κιόλας ματς έθεσε τις βάσεις για την πρόκριση στη δεύτερη φάση. Ακολούθησε στο «Μπέσα» το 1-1 με την Ισπανία, εκείνος ο βαθμός «χρυσάφι» που ουσιαστικά «σφράγισε» την πρόκριση. Από το Πόρτο στο Φάρο για την πιο γλυκιά ήττα στην ιστορία του ελληνικού ποδοσφαίρου. Χάσαμε με 2-1 από τη Ρωσία στο «Αλγκάρβε», αλλά η πρόκριση ήταν δικιά μας. Παράταση μιας βδομάδας στο ταξίδι και από το Φάρο στη Λισαβόνα για τον

προημιτελικό με τη Γαλλία. Στο μεταξύ μεγάλες δυνάμεις του ευρωπαϊκού ποδοσφαίρου έλεγαν αντίο. Ισπανία, Γερμανία, Ιταλία, Αγγλία έβγαιναν νοκ άουτ. Εκείνο το βράδυ της 25ης Ιουνίου στο «Ζοσέ Αβαλάδε» ήμουν σίγουρος. Το έλεγα πολύ πριν αρχίσει ο προημιτελικός ότι θα κερδίσουμε τη Γαλλία. Κάποιοι με περνούσαν για τρελό. Το πίστευα όμως ότι θα περάσουμε. Και με δικαίωσε ο... Χαριστέας. Επιστροφή στο Πόρτο και στο «Ντραγκάο» και ημιτελικός με την Τσεχία. Αυτό ήταν και το δυσκολότερο παιχνίδι. Ωστόσο αντέξαμε στην πίεση των Τσέχων και σε... νεκρό χρόνο ο Δέλλας σκόραρε και μας έδωσε το εισιτήριο για τον τελικό. Κυριακή 4 Ιουλίου. Στο στάδιο «Λουζ» της Λισαβόνας η ιστορία γράφει ότι η Ελλάδα είναι η πρωταθλήτρια Ευρώπης. Όλος ο

κόσμος υποκλίνεται. Δεύτερη νίκη κατά της Πορτογαλίας με 1-0 αυτή τη φορά. Ακολούθησαν σκηνές απίστευτες, ονειρεμένες. Ο κόσμος ένα κουβάρι να τραγουδάει ασταμάτητα. Το λέει άλλωστε και το σύνθημα. «Δε σταματώ να τραγουδώ ποτέ...» Και δε θα σταματήσουμε ποτέ να τραγουδάμε γι' αυτή την ομάδα, για αυτούς τους παίκτες, αυτό τον προπονητή, που μας χάρισαν τη μεγαλύτερη χαρά. Μας απογείωσαν, μας τρέλαναν. Τους ευχαριστούμε.

εφημ. *Πρωταθλητής*, 2004

Διαβάζω και γράφω

1. «Χάσαμε με 2-1 από τη Ρωσία, αλλά η πρόκριση ήταν δικιά μας»: Χωρίστε την περίοδο σε προτάσεις.

- Τι είδους πρόταση είναι η καθεμιά, κύρια ή δευτερεύουσα;
- Με ποιο σύνδεσμο συνδέονται οι δύο προτάσεις;
- Ποια σημασία έχει αυτός ο σύνδεσμος;

2. Στα παρακάτω αποσπάσματα βρείτε και υπογραμμίστε τους συνδέσμους που συνδέουν παρατακτικά τις περιόδους κάθε αποσπάσματος.

- Ποια σημασία έχει ο καθένας από τους συνδέσμους αυτούς;
- Τι προσθέτει καθένας τους στο νόημα των αποσπασμάτων αυτών;
- Ποιο σημείο στίξης υπάρχει ανάμεσα στις δύο περιόδους που συνδέονται παρατακτικά;

- α. «Κάποιοι με περνούσαν για τρελό. Το πίστευα όμως ότι θα περάσουμε» (κείμεν. 6)
- β. «Αυτό ήταν και το δυσκολότερο παιχνίδι. Ωστόσο αντέξαμε στην πίεση των Τσέχων» (κείμεν. 6)
- γ. «“Δε σταματώ να τραγουδώ ποτέ...” Και δε θα σταματήσουμε ποτέ να τραγουδάμε γι’ αυτή την ομάδα» (κείμεν. 6)
- δ. «Ας αφήσουμε τώρα τα αστεία και να κοιτάξουμε τη δουλειά μας. Λοιπόν, Καραγκιόζη, από αύριο αρχίζει η συστηματική προπόνηση» (κείμεν. 3)

Διαπιστώνω για τη **στήξη** στην **παρατακτική σύνδεση**

- ▶ Πριν από τους συνδέσμους *και, ή* / *είτε* δε βάζουμε κόμμα.
- ▶ Συνήθως δε βάζουμε κόμμα πριν

από το *όμως*, ενώ βάζουμε κόμμα πριν από το *αλλά*.

► Βάζουμε πάντα κόμμα πριν από το *αλλά και* (π.χ. *όχι μόνο νίκησαν, αλλά και θριάμβευσαν*).

► Συνήθως με το *ωστόσο* αρχίζει νέα περίοδος και έτσι πριν από αυτό υπάρχει τελεία.

3. Περιγράψτε και σχολιάστε σε μια παράγραφο το σκίτσο-κείμενο 4 χρησιμοποιώντας κυρίως παρατακτικό λόγο. • Προσέξτε τους συνδέσμους που θα χρησιμοποιήσετε, όπως και τα σημεία στίξης.

B3

Ασύνδετο σχήμα

Ακούω και μιλώ

1. Χωρίστε τα παρακάτω αποσπάσματα σε προτάσεις:

α. «Εκείνη τη στιγμή ο γυμναστής πυροβόλησε στον αέρα, ο κόσμος αλάλαζε, οι αθλητές ξεχύθηκαν μπροστά» (κείμεν. 1)

β. «Ο Πέτρος έκοψε θριαμβευτικά την κορδέλα, την τράβηξε μαζί του με το ένα χέρι, την έσυρε πίσω του» (κείμεν. 1)

γ. «Οι αθλητές δεν πληρώνονται, αγωνίζονται για το στεφάνι» (κείμεν. 3)

Τι είδους είναι οι προτάσεις αυτές, κύριες ή δευτερεύουσες; • Χρησιμοποιείται κάποιος σύνδεσμος για να συνδέσει τις προτάσεις κάθε περιόδου; • Ποιο σημείο στίξης παρεμβάλλεται και χωρίζει τις προτάσεις σε καθεμιά από τις παραπάνω περιόδους;

2. «Εκεί μπροστά, στην εξέδρα ... του χορού τους» (κείμεν. 1): Πόσες προτάσεις υπάρχουν στο απόσπασμα;

σμα; • Τι είδους είναι, κύριες ή δευτερεύουσες; • Συνδέονται οι προτάσεις αυτές μεταξύ τους; • Ποιο σημείο στίξης παρεμβάλλεται και χωρίζει τις προτάσεις στο απόσπασμα;

Διαβάζω και γράφω

1. «Μας απογείωσαν, μας τρέλαναν. Τους ευχαριστούμε» (κείμεν. 6): Το απόσπασμα αυτό περιλαμβάνει τρεις προτάσεις, τη μία μετά την άλλη. Έχουμε παρατακτική σύνδεση ή ασύνδετο σχήμα στο απόσπασμα αυτό; • Γιατί; • Ποια σημεία στίξης χρησιμοποιούνται; Για ποιους λόγους;
2. Προσέξτε τα αποσπάσματα που ακολουθούν από το κείμενο 1:

α. «Τα μάτια ήταν γουρλωμένα αφύσικα, πεταμένα από την υπερπροσπάθεια έξω από τις κόγχες τους».

β. «...να βγει η ψυχή από το εξοντωμένο σώμα, το ταλαιπωρημένο».

γ. «...μια γλυκιά λάμψη, ένα φως γαλάζιο, είχε περιχυθεί στο πρόσωπό του».

Υπογραμμίστε τα κατηγορούμενα της λέξης «μάτια» στο απόσπασμα **α** και τους επιθετικούς προσδιορισμούς της λέξης «σώμα» στο απόσπασμα **β**. • Οι επιθετικοί αυτοί προσδιορισμοί και τα κατηγορούμενα βλέπουμε ότι μπαίνουν στο λόγο το ένα μετά το άλλο ασύνδετα. Ποιο σημείο στίξης χρησιμοποιείται για να τους χωρίσει; • Ποιο είναι το υποκείμενο του ρήματος στο απόσπασμα **γ**; • Τι είχε περιχυθεί στο πρόσωπο του νικητή;

- Υπογραμμίστε τις δύο φράσεις που δίνουν την απάντηση.
- Ποιο σημείο στίξης χρησιμοποιεί ο συγγραφέας για να χωρίσει τις δύο αυτές φράσεις;

Μαθαίνω ότι:

- ▶ Ασύνδετο σχήμα έχουμε, όταν λέξεις ή φράσεις βρίσκονται στο λόγο η μία μετά την άλλη χωρίς κάποια συνδετική λέξη ανάμεσά τους. Τις λέξεις ή φράσεις αυτές, όταν γράφουμε, πάντα τις χωρίζουμε με κόμμα.

3. «Και δε θα σταματήσουμε ποτέ να τραγουδάμε ... τη μεγαλύτερη χαρά» (κείμ. 6): Βρείτε το ασύνδετο σχήμα που περιέχεται στο απόσπασμα και υπογραμμίστε τους όρους που έχουν παρατεθεί ασύνδετα σ' αυτό.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ 4ου ΤΟΜΟΥ

6η ΕΝΟΤΗΤΑ Οι δημιουργικές δραστηριότητες στη ζωή μου	6
A. Εισαγωγικά κείμενα	8
B. Λειτουργίες– χρήσεις των πτώσεων του ουσιαστικού	24
B1. Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ρήματος	24
B2. Οι πτώσεις ως δείκτες για τη σχέση ουσιαστικού και ουσιαστικού	27
Γ. Παράγωγα ουσιαστικά	38
Δ. Παράγραφος – Πλαγιότιτλοι	43
Ε. Λεξιλόγιο	47
ΣΤ. Δραστηριότητες παραγωγής λόγου	54
Διαθεματική εργασία	59
Ανακεφαλαιωτικός πίνακας	61

**7η ΕΝΟΤΗΤΑ Ο κόσμος μέσα
από την οθόνη – εικόνα64**

A. Εισαγωγικά κείμενα66

B. Οριστικό και αόριστο άρθρο.....83

Γ. Παράγωγα επίθετα.....93

Δ. Περιγραφή98

Ε. Λεξιλόγιο105

ΣΤ. Δραστηριότητες

παραγωγής λόγου108

Διαθεματική εργασία113

Ανακεφαλαιωτικός πίνακας116

**8η ΕΝΟΤΗΤΑ Αθλητισμός και
Ολυμπιακοί Αγώνες: Παρα-
κολουθώ και συμμετέχω.... 117**

A. Εισαγωγικά κείμενα119

B. Παρατακτική σύνδεση –

Ασύνδετο σχήμα132

**B1. Περίοδοι λόγου – Κύριες και
 δευτερεύουσες προτάσεις....132**

B2. Παρατακτική σύνδεση προτάσεων – περιόδων	136
B3. Ασύνδετο σχήμα.....	147

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.